

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Föreställningar kring familjehemsuppdraget

Intervjuer med fem familjehemssekreterare

**Socionomprogrammet
C-uppsats, termin 6
Vårterminen 2009
Ann Svensson
Handledare: Monica Nordenfors**

ABSTRACT

Titel: *Föreställningar kring familjehemsuppdraget - intervjuer med fem familjehemssekreterare*

Författare: Ann Svensson

Nyckelord: Familjehem, familjehemsplacerade barn, den biologiska familjen, sociala konstruktioner.

Syftet med denna undersökning har varit att undersöka fem familjehemssekreterares föreställningar angående familjehemsuppdraget. Studien innefattar följande frågeområden; definitioner av "bra" familjehem, förväntningar på familjehemsuppdraget, den biologiska familjens betydelse, samt diskussioner gällande återföreningar mellan barn och dess biologiska familjer.

Studien är genomförd utifrån ett kvalitativt tillvägagångssätt och innehåller bland annat intervjuer med fem familjehemssekreterare, samt litteratur och tidigare forskning som berör familjehemsvård. De teoretiska perspektiv som använts för att analysera resultaten är; socialkonstruktivistiskt - och systemteoretiskt perspektiv.

Det mest framträdande resultatet av undersökningen visade att familjehemsuppdraget är ett mycket svårt och krävande uppdrag, då det utöver omsorg och omvårdnad, innebär en hel del kontakt med såväl myndigheter som med barnens biologiska familjer. Resultaten visade även att den biologiska familjen har mycket stor betydelse för barnet under placeringen. Det visade sig också att återföreningar mellan placerade barn och dess biologiska familj är ganska ovanligt, särskilt då barn placeras i unga år och lever i mer än tre år i ett familjehem.

FÖRORD

Jag vill först och främst tacka de fem familjehemssekreterare som var villiga att låta sig intervjuas av mig och som på ett mycket generöst sätt har delat med sig av sina erfarenheter och tankar kring familjehemsuppdraget. Det har varit väldigt intressant och lärorikt att lyssna till deras beskrivningar. Denna undersökning hade inte varit möjlig utan deras medverkan. Jag vill också tacka min handledare Monica Nordenfors för hennes hjälp och synpunkter som har varit mycket värdefulla och som har bidragit till genomförandet av denna uppsats.

Göteborg 2009-04-20

Ann Svensson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	1
1.2 Syfte.....	2
1.3 Frågeställningar.....	2
1.4 Begreppsdefinitioner.....	2
1.5 Avgränsningar.....	2
1.6 Disposition.....	3
2. BAKGRUND.....	3
2.1 Historik	
2.1.1 Barnavården - från medeltiden fram till 1800-talets slut	3
2.1.2 Från 1900-talet och fram till idag	4
2.2 Vad som gäller vid placering utanför det egna hemmet.....	4
2.2.1 Omedelbart omhändertagande.....	5
2.3 Återföreningsprincipen och barns möjlighet att flytta hem.....	6
2.4 Familjehemmens behov av stöd.....	6
2.5 Det sociala arbetets normer kring familjen.....	6
3. TIDIGARE FORSKNING.....	7
3.1 Familjehemsuppdraget.....	7
3.2 Olika föreställningar av familjen.....	8
3.3 Barns behov av sin biologiska familj och andra viktiga vuxna.....	8
4. TEORETISKA PERSPEKTIV.....	9
4.1 Det systemteoretiska perspektivet.....	9
4.1.1 Den ekologiska förklaringsmodellen på samverkan.....	10
4.2 Det socialkonstruktivistiska perspektivet.....	11
4.2.1 Bilden av familjen som social konstruktion.....	11
5. METOD.....	12
5.1 Val av metod.....	12
5.2 Förförståelse.....	13
5.3 Intervjuer.....	13
5.3.1 Urval	13
5.3.2 Genomförandet.....	14
5.3.3 Etisk diskussion ...	15
5.4 Bearbetning av data.....	15
5.5 Litteratur.....	16
5.6 Analysmetod.....	16
5.7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	17
6. RESULTAT OCH ANALYS.....	18
6.1 Presentation av intervjupersonerna.....	18

6.2 Definitioner av "bra" och "dåliga" familjehem.....	18
6.2.1 Egenskaper	18
6.2.2 Analyserande reflektioner.....	19
6.2.3 Livssituation	20
6.2.4 Analyserande reflektioner	21
6.2.5 Familjekonstellation	21
6.2.6 Analyserande reflektioner.....	23
6.3 Familjehemmens skyldigheter och rättigheter.....	24
6.3.1 Beskrivning av familjehemsuppdraget.....	24
6.3.2 Analyserande reflektioner.....	25
6.3.3 Hur stödet till familjehemmen ser ut.....	25
6.3.4 Analyserande reflektioner.....	26
6.4 Den biologiska familjens betydelse för barnet under placeringstiden.....	27
6.4.1 Varför kontakten är viktig och vad som krävs för att den ska fungera	27
6.4.2 När kontakten inte fungerar.....	28
6.4.3 Analyserande reflektioner.....	28
6.5 Att flytta hem eller stanna i familjehemmet.....	29
6.5.1 När en återförening är möjlig.....	30
6.5.2 Hur vanligt är det med en återförening?.....	31
6.5.3 Analyserande reflektioner.....	32
7. SAMMMANFATTNING OCH SLUTDISKUSSION.....	32
Litteraturförteckning.....	36
Bilaga 1.....	38

1. Inledning

När Socialstyrelsen redovisade statistik över socialtjänstens insatser för barn och unga under 2007, visade det sig att cirka 21500 barn i Sverige någon gång under året hade haft heldyngnsinsatser i någon form, antingen med stöd av SoL eller LVU. Undersökningen visade även att vård i familjehem var den absolut vanligaste placeringsformen (SoS 2008:9). För att dessa barn ska få den vård som de behöver ställs det mycket höga krav, både på socialtjänsten och på de familjer som åtar sig att vara familjehem. I den här uppsatsen ligger fokus främst på några av landets familjehemsekreterare och deras syn på familjehemsuppdraget.

Titti Mattsson beskriver i *Barnet som subjekt och aktör* (2006) att vård i familjehem anses vara det mest naturliga och lämpliga när man placerar barn utanför det egna hemmet. Enligt Mattsson beror det på den nära kontakt som många gånger uppstår mellan barnet och familjehemmet. Detta kan i bästa fall fungera som ett komplement till den anknytning som barnet har till sina biologiska föräldrar. Men, eftersom att placerade barn är en mycket utsatt grupp och då deras tillvaro ofta har präglats av svek och otrygga uppväxtförhållanden, utgör ett omhändertagande ytterligare en påfrestning, menar Mattsson.

Mirjam Kalland (2002) lyfter fram forskning som visar att barn som blir omhändertagna och placerade i familjehem ofta har störda anknytningsmönster. Detta, har visat sig bero, dels på det uppbrott som separationen från de biologiska föräldrar utgör för barnet och dels på de brister som ofta finns i barnets grundläggande anknytningsrelationer. Enligt Kalland har dessa barn många gånger växt upp med föräldrar, som i stället för att ge dem omsorg och kärlek, har misshandlat och/eller försummat dem. Kalland beskriver att detta har påföljden att placerade barn ofta har beteendestörningar, samt svårigheter att knyta an till, exempelvis, sina fosterföräldrar. Dessa beteendestörningar kan yttra sig på olika sätt hos barnen, bland annat genom ett destruktivt beteende, både mot sig själva och mot sin omgivning. Mattson (2006) menar att det har blivit allt svårare att rekrytera familjehem i dag, vilket har flera förklaringar. Familjehemsuppdraget har blivit allt svårare, dels därför att många av dessa barn och unga kräver mycket vård, men också därför att familjehemmet förväntas hjälpa till att upprätthålla relationen med barnens biologiska familj och nätverk med mera. För att klara ett familjehemsuppdrag i dag krävs det i princip ett heltidsengagemang, vilket färre familjer är villiga eller har möjlighet att göra idag (Ibid).

Jag tillbringade min praktikperiod på Bryggans Akuthem under hösten 2008 och där kom jag på nära håll i kontakt med flera barn som hade blivit omhändertagna ifrån sina hem, både med stöd av LVU och med SoL. Det fanns olika anledningar till placeringsbesluten, det kunde till exempel handla om omsorgssvikt, misstanke om misshandel mm. Många av dessa barn befann sig på Bryggan i väntan på att flytta till ett familjehem, då det för dem inte var aktuellt att flytta tillbaka till sina egna familjer. Jag fick under denna tid även möjlighet att träffa många viktiga personer runt dessa barn, bland annat deras föräldrar och anhöriga, blivande familjehem och personal från socialtjänsten, både socialsekreterare och familjehemssekreterare. De diskussioner kring omhändertaganden av barn som har ingått i socionomutbildningen, samt den erfarenhet jag erhöll genom min praktikperiod har tillsammans gett mig en bredare förståelse av hur komplex familjehemsvården är. Det är många faktorer som ska beaktas och också samverka med varandra för att placerade barn ska få så god vård som möjligt. Som blivande socionom finner jag det därför intressant att ha fått chansen att fördjupa mina kunskaper än mer angående familjehemsvård och jag hoppas genom denna uppsats kunna bidra till att skapa ytterligare klarhet i hur man kan förstå familjehemsuppdraget ur olika perspektiv.

1.2 Syfte

Det övergripande syftet med denna uppsats har varit: *att undersöka några utvalda familjehemssekreterares föreställningar angående familjehemsuppdraget?*

1.3 Frågeställningar

För att kunna uppnå mitt syfte har jag utgått från dessa frågeställningar:

- Hur definierar familjehemssekreterarna ett ”bra” familjehem?
- Vilka förväntningar har familjehemssekreterarna på familjehemmet och deras uppdrag?
- Hur ser familjehemssekreterarna på betydelsen av kontakten med den biologiska familjen under placeringstiden och hur resonerar de kring en eventuell återförening?

1.4 Begreppsdefinitioner

Barn: Med barn avses varje människa under 18 år. Socialtjänstlag (2001:453)

Familjehem: Enligt 3 kapitlet 2 § i Socialtjänstförordningen (2001:937) avses ett familjehem vara ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.

Nätverksplaceringar: Placeringar av barn inom den egna familjen, till exempel mor- eller far- föräldrar, eller i dess nätverk, exempelvis vänner till familjen.

Okänt familjehem: Innebär att barnet inte känner familjehemmet sedan tidigare. I uppsatsen har begrepp som fosterföräldrar/familjehemsföräldrar och fosterhem/familj likadan betydelse. Även begreppen fosterbarn och familjehemsplacerade barn har samma innebörd.

1.5 Avgränsningar

För att försöka hålla mig inom ramen för uppsatsens syfte har jag gjort vissa avgränsningar inom ämnet. När jag har undersökt familjehemssekreterarnas föreställningar angående familjehemsuppdraget så har jag medvetet valt att inte inkludera placeringar gjorda inom det egna nätverket, utan fokus ligger på placeringar, i ett för barnet okänt familjehem.

Anledningar till att jag gjorde detta val var dels för att jag ville avgränsa undersökningen och dels för att jag ansåg att det skulle bli svårare att få svar på mina frågor om jag inkluderade både nätverksplaceringar och placeringar i okända familjehem. Jag menar att undersökningen hade blivit alltför stor och svåröverkomlig om jag inte gjort denna åtskiljning, då jag tror att dessa olika placeringar innebär olika problematik. Jag redovisar inte heller informanternas åsikter kring eventuella skillnader av familjehemsuppdraget, om besluten till placeringarna sker med stöd av LVU eller med SoL, då syftet med uppsatsen inte har varit att göra någon jämförelse av respektive lagar. Även om det ju naturligtvis är de placerade barnen som är det primära inom familjehemsvården, så har jag ändå gjort valet att inte lägga så mycket fokus på barnperspektivet i uppsatsen då min avsikt istället har varit att lägga tyngdpunkten på familjehemsuppdraget som sådant.

1.6 Disposition

I det *första* kapitlet presenteras uppsatsen och dess problemområde. I det *andra* kapitlet redovisas en historisk sammanfattning av barnavård, samt aktuella lagtexter och annan litteratur av ämnet. I det *tredje* kapitlet lyfter jag fram tidigare forskning av familjehemsvård. I det *fjärde* kapitlet redogör jag för de teoretiska perspektiv som används i uppsatsen. I det *femte* kapitlet diskuterar jag undersökningens metod. I det *sjätte* kapitlet redovisas de resultat som undersökningen gett, samt analyserande reflektioner av dessa resultat. Det *sjunde* kapitlet innehåller en slutdiskussion och en sammanfattning av uppsatsens viktigaste resultat och slutsatser.

2. Bakgrund

I detta kapitel presenterar jag först en sammanfattning av hur synen på barnavård har förändrats från medeltiden och fram till idag. Detta efterföljs av en redovisning av aktuella lagtexter och direktiv angående vad som gäller vid placeringar utanför det egna hemmet. Jag redogör också för olika diskussioner kring den så kallade återföreningsprincipen och placerade barns möjlighet att flytta hem till sina ursprungsfamiljer. Vidare innehåller kapitlet litteratur som beskriver hur familjehemmens stödbehov ser ut, samt olika resonemang kring några av de normer som återfinns inom det sociala arbetet vad gäller föreställningar kring den ”goda” familjen.

2.1 Historik

2.1.1 Barnavården - från medeltiden fram till 1800-talets slut

Redan på medeltiden fanns det inrättningar för övergivna eller föräldralösa barn. Då var det främst kyrkan och välgörenhetsföreningar, med religiös prägel, som tog sig an att försörja dessa barn. På den tiden fanns det ingen särskild barnverksamhet, utan barn hamnade tillsammans med vuxna, på samma fattigvårdsinrättningar som de sjuka och gamla. I 1624 års hospital ordning infördes begreppet ”barnhus”, vilket innebar att det i varje stad och provins skulle finnas ett barnhus, med ansvaret att ta hand om de barn som saknade någon annan vård (Mattson 2006). Under första hälften av 1700-talet ökade dessa barnhus i antal, men faktum var att dessa barn levde under mycket dåliga förhållanden. Det fanns en hög dödlighet hos små barn och hos äldre barn uppvisades tecken på dålig social utveckling. Detta bidrog till att man i slutet av århundradet lade ner de flesta barnhus. (Ibid) Den första fosterbarnsstadgan kom 1785 och i den kungliga förordningen kunde man läsa att det skulle vara bättre för barn att växa upp i fosterhem: ” *De barn som underhålls på publik bekostnad (barnhem) med långt mera framgång och till större gagn för samfundet, uppfostras på landet hos välsinnade fosterföräldrar...* ” (Hagbard 1993 s7).

Under 1800-talet utvecklades fosterbarnssystemet alltmer och kommunerna såg detta som en praktisk och billig lösning. Men, eftersom det saknades metoder för kontroll och tillsyn blev resultatet att många fosterbarn levde under svåra missförhållanden och där de dessutom ofta utnyttjades som arbetskraft, vilket också medförde höga dödsiffror. Detta ledde till kraftiga reaktioner från allmänheten och år 1894 tillsattes en kommitté, vars uppgift var att utreda de eventuella missförhållanden som man misstänkte att fosterbarnen levde under. Det visade sig att många av de familjer som tog emot fosterbarn varken kunde försörja sig själva eller de barn de tog emot, och att de använde sig av ersättningen som ett slags fattigunderstöd. Den här utredningen resulterade i upprättandet av ett antal nya lagar gällande barns rättigheter och därmed fastställdes det även att barn och vuxna skulle behandlas på olika sätt. (Mattson 2006).

2.1.2 Från 1900-talet och fram till idag

I början på 1900-talet fick Sverige sin första egentliga barnavårdslagstiftning (SFS 1902:67) *Lag angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn* (Lundström 1996 s14). De idéer som låg till grund för denna lag var framförallt präglade av en social kontroll. Genom ett tidigt ingripande, menade man att den nya barnavården kunde förebygga de störningsmoment och den samhällsfara man ansåg att felaktigt uppfostrade barn utgjorde. Denna nya lagstiftning innebar också en laglig rätt för samhället att omhänderta barn med tvång, om man ansåg att ett barn var vanartigt eller om man tyckte sig kunna förutsäga att ett barn skulle komma att utveckla ett vanartigt beteende. (Lundström 1996). I lagen om samhällets barnavård (1924:361) tillsattes barnavårdsnämnder, vilka var kommunala organ, med den huvudsakliga uppgiften att ansvara för landets sociala barnavård, intentionen var att förbättra verksamheten (Mattson 2006). Det var fortfarande den sociala kontrollen av barn som var den centrala uppgiften, men nu omfattades även beslut om omhändertaganden av barn att gälla även de barn som blev vanvårdade och misshandlade i sin hemmiljö. I enlighet med 1924 års lag skulle varje kommun nu upprätta en barnavårdsnämnd, men fram till dess att 1960 års barnavårdslag infördes, hade dessa nämnder enbart skötts av lekmän. Nu anställdes det istället tjänstemän i högra utsträckning, vilket resulterade i att den byråkratiska handläggningen nu blev mer korrekt hanterad (Lundström 1996).

1969 tillsattes en fosterbarnskommitté som skulle utreda fosterbarn och barnhemsvården och det är deras arbete som har lagt grunden till de tankar och idéer som senare skulle präglade lagstiftningen i den kommande socialtjänstlagen (1980:620) och där aspekter som självbestämmande och respekt för människors integritet ansågs vara av yttersta vikt. Det var socialnämndens ansvar att hjälpa människor utifrån deras egna förutsättningar och behov och man ville i motsats till tidigare i historien, bort från den sociala vårdens kontrollerande funktion och i stället betonades vikten av frivillighet (Mattson 2006). Vidare hade man också börjat se social problematik utifrån ett bredare perspektiv, där fokus låg på hela familjen, till skillnad från tidigare då man mer hade sett på barnet som en avskild enhet (Lundström 1996). Det var i och med denna lagstiftning som begrepp som familjehem och familjehemsplacerade barn infördes. Lagen med särskilda bestämmelser av vård av unga (1980:62) medförde att tvångs-ingripande endast fick ske i enlighet med barns vårdbehov och inte som innan, där det i stor utsträckning användes som ett samhällsskydd. Den 1 juli trädde en ny lag med särskilda bestämmelser om vård av unga i kraft (1990:52) och har sedan dess också genomgått flera förändringar som ska verka till barnets fördel, bland annat har det i lagtexten införts begrepp som barns bästa och barns integritet (Mattson 2006).

2.2 Vad som gäller vid placering utanför det egna hemmet

När det gäller placering av barn utanför det egna hemmet kan denna vård ske med stöd av antingen LVU (1990:52) eller med SoL - socialtjänstlagen (2001:453).

Enligt 5 kapitlet 1 § SoL, skall socialnämnden i nära samarbete med hemmet, sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet.

Om barnets vårdnadshavare samtycker, och/eller om barnet fyllt 15 kan det själv lämna samtycke, kan en placering göras med stöd av 4 kapitlet 1 § SoL. Om barnets vårdnadshavare eller barnet, som fyllt 15 år, inte samtycker, kan socialnämnden besluta om vård med stöd av LVU om de anser att den unge är i behov av vård. (SoS 2008:9)

Vård med stöd av LVU kan förekomma i två huvudfall: miljöfall (2 §) och beteendefall (3 §).

2 § LVU: ”Vård skall beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.” (SoS 2008:9 s 7 & 8)

3 § LVU: ”Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende” (SoS 2008:9 s 8) . Det är länsrätten som efter ansökan av nämnden fattar beslut om vård med stöd av LVU.

2.2.1 Omedelbart omhändertagande

Med stöd av 6 § LVU, kan socialnämnden omedelbart omhänderta barn eller unga om

1. det är sannolikt att den unge behöver beredas vård enligt LVU och
2. rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken att den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras (SoS 2008:9 s 8) . Enligt 8 § LVU skall beslut om omedelbart omhändertagande underställas länsrätten inom en vecka från den dag som beslutet togs. Vidare skall socialnämnden, om länsrätten fastlägger beslutet och om vårdbehovet fortfarande finns kvar, inom fyra veckor från dagen då omhändertagandet genomfördes, göra en ansökan hos länsrätten om att den unge skall beredas vård enligt 8 § LVU.

Enligt 6 kapitlet 1 § (SoL) skall socialnämnden sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende. Socialnämnden ansvarar för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård. Vården bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön.

Med stöd av 6 kapitlet 7 § (SoL) skall socialnämnden lämna vårdnadshavarna och dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

6 kapitlet 8 § (SoL) säger att, om ett barn vårdas med stöd av denna lag, i ett annat hem än det egna, skall socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs. När barnet har varit placerat i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, skall socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden

Lag (2007:1 312) 1 § (LVU) säger att barn har rätt att få ta del av viktig information om sin situation och att man också ska lyssna och ta hänsyn till barnets inställning i frågor i förhållande till dess ålder och mognad

21 § LVU: När vård med stöd av denna lag inte längre behövs, skall socialnämnden besluta att vården skall upphöra. Nämnden skall noga förbereda den unges återförening med den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne.

6 kapitlet 8 § (Föräldrabalk) Har ett barn stadigvarande vårdats och fostrats i ett annat enskilt hem än föräldrahemmet och är det uppenbart att det är bäst för barnet att det rådande förhållandet får bestå och att vårdnaden flyttas över till den eller dem som har tagit emot barnet eller någon av dem, skall rätten utse denne eller dessa att såsom särskilt förordnade vårdnadshavare utöva vårdnaden om barnet

2.3 Återföreningsprincipen och barns möjlighet att flytta hem

I artikel 8 i Europakonventionen har Europadomstolen utarbetat olika principer som skall värna om den enskildas familjeliv och där huvudtanken är att skydda relationen mellan barnet och dess biologiska föräldrar så att den inte går förlorad på grund av att barnet är placerat utanför sitt egna hem. Den viktigaste principen i denna artikel är, både när det gäller tillfälliga och även i viss mån när det gäller långsiktiga placeringar, att det slutgiltiga målet skall vara en återförening mellan barnet och dess ursprungsfamilj. Det skall i alla fall präglade de insatser som görs av de sociala myndigheterna (Mattson 2006).

Slutmålet med en placering är alltid, i den mån det är möjligt, att det ska ske en återförening mellan barnet och dess ursprungsfamilj och enligt både SoL och LVU, skall det var sjätte månad prövas eller övervägas om det är möjligt för ett placerat barn att återvända hem. Anledningen till detta är att barn inte skall vara placerade längre än vad som behövs. Enligt SOU (2007:77) är en återförening till det biologiska hemmet överordnat för att ett barn ska kunna skapa bestående relationer och även få tillgång till en egen familj för livet. Om en återförening ska kunna genomföras på ett tillfredsställande vis, krävs det dock att dess ursprungliga familj får det stöd som behövs, annars finns risken att hemflytten innebär en sådan påfrestning, både för barnet och för dess familj, och kan då medföra att barnet återigen blir tvungen att placeras utanför det egna hemmet. Men, trots att lagstiftningen har som mål att återförenera placerade barn med sin ursprungsfamilj finns det ändå en hel del barn som aldrig återvänder hem. Det finns indikationer på att de barn som placeras innan tre års ålder och som blir kvar, till exempel i ett familjehem, i mer än två, tre år, många gånger växer upp utanför det egna hemmet (Ibid).

2.4 Familjehemmens behov av stöd

Som jag nämnde inledningsvis är familjehemsuppdraget inget lätt uppdrag då dessa barn på grund av sitt ursprung ofta är mycket vårdkrävande. Börje Lindberg (2003) arbetar som privat familjehemskonsult och har stor erfarenhet av familjehemsvård. I sin bok *Stöd och handledning i familjehemsvård* pekar han på olika faktorer som enligt honom krävs för att klara av ett familjehemsuppdrag. Enligt Lindberg, innebär detta, bland annat, personlig mognad, förmåga till empati, att ha ork, tid och resurser. I familjehemsuppdraget ingår det till stor del att kunna härbärgera svåra känslor, samt att lösa de svårigheter som uppstår i vardagen. Lindberg menar att placerade barn ofta har med sig traumatiska upplevelser och som i vissa fall kan yttra sig genom ett socialt och psykiskt stort beteendemönster och detta är något som familjehemmen behöver hjälp med att hantera. Lindberg lyfter fram handledning som ett mycket viktigt hjälpmedel för familjerna att klara av detta.

2.5 Det sociala arbetets normer kring familjen

Det finns flera olika faktorer i vårt samhälle som påverkar vår syn på familjen. I *Normer, normalitet och normalisering* lyfter Kerstin Svensson (2008) fram viktiga aspekter som hon menar påverkar det sociala arbetets praktik. Svensson menar att det finns en konflikt i socialarbetarrollen, då man å ena sidan har en vilja och ett engagemang för att hjälpa människor och där man å andra sidan är begränsad av de lagar och den organisation man som är verksam inom. Men trots det har man som socialarbetare, enligt Svensson, ändå flera valmöjligheter när det gäller hur man agerar i olika ärenden. Utformningen och resultaten av det sociala arbetets praktik påverkas naturligtvis av samhälleliga normer, men det påverkas även av normer, eller riktlinjer, hos den enskilda socialarbetaren (Svensson 2008). Detta resonemang kan därför förstås som att synen av en "god" familj, till viss del, avgörs av

socialarbetarens egna värderingar, och som enligt Svensson, dessutom varierar mellan olika socialarbetare och vid olika tillfällen. Samhällets och det sociala arbetets normer förändras med tidens gång och därför lyfter författaren fram vikten av att det sociala arbetets verksamhet bygger på vetenskap, kunskap och på tillförlitlig erfarenhet.

I *Sexuell normalitet* lyfter Hans Knutagård (2008) fram ett annat synsätt kring hur en ”god” eller ”normal” familj bör vara konstruerad och där han för en diskussion kring begreppet *heteronormativitet*. Knutagård (2008 s 145), beskriver detta begrepp ”som att den heterosexuella livsformen är den normala utgångspunkten i livets samtliga dimensioner.” Detta menar författaren är problematisk, och särskilt i det sociala arbetet, dels därför att socialarbetaren många gånger kanske förutsätter att alla klienter är heterosexuella, vilket kan medföra att klienten kan känna sig osynliggjord eller avvikande mot samhällets gängse normer. Vilket enligt Knutagård medverkar till att upphöja den heterosexuella livsstilen och därmed utestänga andra potentiella familjekonstellationer (Ibid).

3. Tidigare forskning

I detta kapitel lyfter jag fram resonemang från tidigare forskning som beskriver familjehemsuppdraget ur olika perspektiv, det vill säga de förväntningar som finns och de krav som ställs på dagens familjehem och även de svårigheter som kan uppstå. Kapitlet redogör även för olika diskussioner kring våra föreställningar av familjen. Slutligen redovisas även olika resonemang kring den biologiska familjens betydelse för barnet under placeringstiden, samt även barns behov av andra vuxna förebilder.

3.1 Familjehemsuppdraget

Ingrid Höjers studie (2001) *Fosterfamiljens inre liv* bygger på intervjuer med 17 fosterföräldrar, samt enkäter som har besvarats av 366 fosterföräldrar. Höjer beskriver i denna studie de förväntningar som ställs på ett familjehem. Höjer menar att fosterfamiljen är ett särskilt sorts föräldraskap eftersom det vanliga bandet mellan barn och föräldrar inte existerar. Vidare framhåller hon, att till skillnad från adoptivföräldrar som har den juridiska bestämmanderätten över barnet, är istället familjehemsuppdraget reglerat i ett avtal som dessutom är avlönat. Enligt Höjer, är fosterföräldrar kompletterande föräldrar i den bemärkelsen att de måste dela föräldraskapet med de biologiska föräldrarna.

Vidare menar Höjer (2001 s 1) att fosterfamiljen blir ”en särskild sorts familj” och genom att de öppnar dörrarna, för ett för familjen okänt barn, förändras livet på flera olika sätt och innebär även att familjens ”inre liv” blir annorlunda mot tidigare. Genom att åta sig ett familjehemsuppdrag, med allt vad det innebär i form av kontakter med myndigheter och de placerade barnens biologiska familjer påverkas, enligt Höjer, också fosterfamiljens relationer till varandra och till deras nätverk. Höjer framhåller att det inte är någon lätt uppgift ställa upp som familjehem åt placerade barn. En familj som åtar sig ett familjehemsuppdrag idag förväntas bland annat att känslomässigt knyta an till barnet och att ge det god omsorg. Vidare ingår det i uppdraget att delta i vårdplaneringen, vilket bland annat innebär att samarbeta med social- och familjehemssekreterare, personal på BUP och skola med mera. Därtill förväntas det av familjehemmet att hjälpa barnet med att bevara kontakten med sin biologiska familj och sitt nätverk. Då det ställs så höga krav på dessa familjers kompetens vad gäller att kunna utföra denna uppgift, menar Höjer, att det är problematiskt att det ofta saknas givna regler och kriterier för hur dessa familjehem skall vara rustade för att på bästa vis klara sina uppdrag. Genom att studera det rättsliga ramverket vill Titti Mattsson, med sin studie *Barnet som subjekt och aktör* (2006), synliggöra de regler som skyddar familjehemsplacerade barn, med

syftet att utreda dess förtjänster och brister. I sin studie resonerar Mattsson bland annat kring det faktum att det idag finns allt färre familjer som är villiga att åta sig dessa uppdrag än tidigare, vilket hon anser till stor del har att göra med hur krävande uppdraget är. Mattsson menar också att det blir allt svårare att rekrytera familjehem till äldre barn och särskilt till tonåringar och barn som kräver mer omsorg än andra. Detta kan enligt Mattsson få de konsekvenserna att kvaliteten på familjehemmen försämras och därmed också kvaliteten på vården. Mattsson menar att detta på så sätt kan tvinga socialnämnden att sänka kvalitetskravet för att överhuvudtaget kunna erbjuda barn och unga vård i familjehem i framtiden. Mattsson menar att detta är problematiskt då dessa barn på grund av sin situation redan är en utsatt grupp i samhället.

3.2 Olika föreställningar av familjen

Studien *Familjebilder* är gjord av Margareta Regnér (2006) och bygger på kvalitativa intervjuer med sammanlagt 57 informanter, bestående av klientfamiljer och kontaktfamiljer, samt socialsekreterare och har syftet att undersöka familjebilder i relation till insatsen kontaktfamilj. Regnér beskriver i studien att det finns en lång tradition i vårt land av att använda sig av familjer som en insats i det sociala arbetet. Enligt Regnér är den rådande uppfattningen att om dessa familjer utgörs av två föräldrar av olika kön, anses detta vara en fördel. Författaren menar vidare att socialtjänsten har en stor makt när det gäller godkännandet av olika föräldraskap eller familjkonstellationer i exempelvis familjehemssammanhang. Men Regnér (2006 s 30) anser att biståndet Familjehem ”tycks bygga på en föreställning om att hjälp till utsatta familjer, framförallt till barnen, ges bäst inom ramen för vardagslivets ”normala” relationer”. Författaren finner detta problematiskt då hon menar att den här synen riskerar att ytterligare bidra till samhällets bild av vad som anses vara normalt och inte, och där kärnfamiljen många gånger lyfts fram som ett ideal.

Enligt Höjer (2001), beskrivs fosterfamiljen oftast som en traditionell familj där makarna lever i stabila och trygga äktenskap. Den idealiska fosterfamiljen, menar Höjer, antas vara en kärnfamilj i den bemärkelsen att det oftast är kvinnan som tar störst ansvar för hem och barn, medans det är mannen som står för försörjningen. Höjer (2001 s 19), lyfter fram forskning som antyder att fosterföräldrar är ”en utvald grupp” eftersom de anses vara trygga och stabila människor. Vidare finns det forskningsresultat som, enligt Höjer, tyder på att det är ovanligt med skilsmässor mellan fosterföräldrar eftersom de anses vara mogna människor med en förmåga att reflektera över både sig själva och över sitt förhållande.

3.3 Barns behov av sin biologiska familj och andra viktiga vuxna

Genom sin forskning visar även Höjer (2001) på vikten av barns behov av att upprätthålla kontakten med sin ursprungsfamilj. Höjer menar, att om familjehem överhuvudtaget ska lyckas med sitt uppdrag, är det centralt, dels att ha ett barnperspektiv och en förmåga att sätta barnens behov före sina egna, men framförallt är fosterföräldrarnas attityd gentemot de biologiska föräldrarna avgörande för om placeringen ska lyckas eller ej. Om fosterföräldrarnas attityd gentemot barnets familj är negativ påverkar det, enligt Höjer, placeringen på ett negativt sätt.

Gunvor Andersson har i sin studie. *Barn i samhällsvård* (1995), undersökt barns utsatthet i missbrukarmiljöer, samt i familjehems- och institutionsvård, och där hon bland annat presenterar olika diskussioner kring placerade barns behov av att bevara kontakten med sin ursprungsfamilj och sitt nätverk. Andersson framhåller att det råder delade meningar angående den biologiska familjens betydelse och beskriver att somliga menar att det centrala är om placerade barn får skapa nya och bestående relationer till sina fosterföräldrar,

medan andra vidmakthåller att det är av yttersta vikt att bibehålla kontakten med den biologiska familjen. Dessa uppfattningar benämns som det behovsorienterade respektive det relationsorienterade synsättet. Det behovsorienterade synsättet, enligt Andersson (1995 s 30), ser till barnen rätt i motsats till föräldrars rätt och menar att ”rollen som psykologisk förälder kan innehas av antingen den biologiska föräldern eller en adoptivförälder eller någon annan vuxen som verkligen bryr sig om barnet - men aldrig av en frånvarande, passiv vuxen, oavsett hans biologiska eller juridiska relationer till barnet.” Det relationsorienterade synsättet å andra sidan, menar Andersson, framhåller att det är barnets identitetsutveckling snarare än dess behov, som bör ligga i fokus och enligt detta synsätt förlorar barnet en del av sig själv om de förlorar kontakten med sina biologiska föräldrar. Andersson (1995) visar med sin forskning att det är viktigt för barnets identitetsutveckling att upprätthålla kontakten med sitt ursprung, men påpekar ändå att det i bland är nödvändigt att garantera barnet varaktiga relationer till andra vuxna än de biologiska föräldrarna.

I studien *Mot alla odds- barn till narkotikamissbrukare berättar om sin uppväxt* har Ingrid Claezon (1996) gjort djupintervjuer med 20 barn som vuxit upp med en eller två narkotikamissbrukande föräldrar. Claezon vill med sin studie göra dessa barns röster hörda genom att visa deras förmåga att övervinna en svår uppväxt. Undersökningen visar att trots det trauma som det har orsakat för dessa barn att växa upp med missbrukande föräldrar så finns det ändå strategier som har gjort att de här barnen har klarat sig ”mot alla odds” (Claezon 1996 s 9). Författaren lyfter bland annat fram begreppet ”*resilience*” eller ”*motståndskraftig*” som förklaring till varför vissa barn klarar sig bättre än andra under påfrestande livssituationer. Enligt Claezon så visar forskning av resilience att det finns tre samverkande faktorer som är grundläggande för dessa barns förmåga att klara sin situation på ett framgångsrikt sätt. Dessa faktorer är; *omgivningens stöd*, vilket innebär övriga platser där barnet kan vistas och skapa kontakter, *individuella egenskaper*, exempelvis barnets grad av styrka och sårbarhet, samt *upplevelser av familjen* - relationen till föräldragestalterna (Claezon 1996 s 84). I sin studie visar Claezon på betydelsen av att dessa barn har haft tillgång till andra signifikanta vuxna då deras biologiska föräldrar antingen har svikit dem eller varit frånvarande på andra sätt. Claezon menar att de barn som har haft god hjälp av andra vuxna, också är dem som klarar sig bäst på väg in i vuxenlivet och utvecklar ofta även en ”god social kompetens” (1996 s 102). För att unga människor ska få en trygg identitet är det enligt Claezon mycket viktigt att erbjuda dem andra positiva identifikationsobjekt, i de fall där detta inte kan uppnås genom deras biologiska föräldrar. Detta visar, enligt Claezon, på i vilken grad barn och ungas utvecklingsmöjligheter är beroende av insatser från vuxenvärlden.

4. Teoretiska perspektiv

I detta kapitel redogör jag för de teoretiska perspektiv som jag använder mig av för skapa klarhet i olika sätt att förstå familjehemsuppdraget. För att belysa de olika nätverk som samverkar runt barnet och på vilka sätt de kan påverka uppdraget och varandra, har jag använt mig av ett systemteoretiskt perspektiv. För att förstå hur familjehemssekreterarna skapar sina föreställningar av hur ett ”bra” familjehem bör se ut och har jag tagit ett socialkonstruktivistiskt perspektiv till hjälp.

4.1 Det systemteoretiska perspektivet

Enligt Malcolm Payne (2005) *Modern teoribildning i socialt arbete* har de systemteoretiska idéerna inom det sociala arbetet sina grunder i Bertalanffy (1968) generella systemteori. Den här teorin är biologisk och utgångspunkten är att alla levande varelser utgör olika system, vilka innehåller subsystem och som i sin tur utgör en del av ett överordnande system.

Kerstin Strander (2008) definierar begreppet *system*, i *Barn i utsatta livssituationer*, som ett sätt att framhäva det ömsesidiga samspelet som finns mellan oss människor och som påverkar oss på olika sätt. I *Systemteori i praktiken – systemteorins tillämpning inom utbildning, vård, socialt arbete*, poängterar Oscar Öquist (2003) att det finns många olika sätt att se på människan och hennes relation till omvärlden och beskriver att det enligt ett nutida systemiskt eller ekologiskt synsätt är vanligt att betrakta varje individ som en del av en större helhet. Öquist menar att genom att se människan i hela sitt sammanhang, där faktorer som samspel, kommunikation och beroenden hänger ihop och påverkar varandra på olika sätt, skapas också nya möjligheter till att förbättra människors livsvillkor.

4.1.1 Den ekologiska förklaringsmodellen på samverkan

Payne (2005) påpekar att fördelen med systemteorin är dess förmåga att fokusera på ”helheter” snarare än på enskilda detaljer av socialt eller individuellt beteende, vilket en del andra teorier kan göra. Enligt Payne kan ett systemiskt perspektiv underlätta för att kunna undersöka vilka faktorer som medverkar till att försvåra möjligheter till samverkan mellan klienten och dess omgivning. Payne lyfter fram, att enligt den ekologiska livsmodellen är socialarbetarens uppgift är att fokusera på kontakten mellan klienten, det sociala nätverket och organisationen. Payne menar att socialarbetaren, enligt detta perspektiv, har olika roller vilka beskrivs som följande; en *förmedlande roll*, en *företrädarroll* och en *organiserande roll*. Den *förmedlande* rollen innebär bland annat att hjälpa klienten och systemet att komma överens och mötas på ett ömsesidigt vis. *Företrädarrollen* innebär att påverka exempelvis myndigheter eller andra individer att hjälpa klienten. Socialarbetaren har slutligen utifrån den ekologiska modellen, en *organiserande roll* som går ut på att hjälpa klienten att få kontakt, antingen med det existerande nätverket eller, om det inte finns något, att frambringa nya nätverk (Payne 2005).

Strander (2008) framhåller att det inom det systemiska tankesättet är barns utveckling som står i fokus. Det är många parter inblandade när ett barn omhändertas och blir placerat i ett familjehem, hur väl dessa parter förmår att samverka med varandra påverkar i hög grad barnets fortsatta utveckling. Mirjam Kalland diskuterar detta i sin artikel, *Faktorer i omhändertagna barns utveckling – en systemisk modell* (2002) och lyfter där fram olika faktorer som inverkar på utvecklingen av omhändertagna barns liv. Effekterna av dessa faktorer kan vara av både en stödjande och en riskskapande karaktär. I sin artikel använder sig Kalland av Urie Bronfenbrenners ekologiska modell från 1979 för att beskriva hur dessa faktorer, genom samverkan mellan sina olika systemiska nivåer, påverkar både barnet och varandra på olika sätt.

Enligt Bronfenbrenners ekologiska modell finns det fyra systemnivåer som inverkar på barnets uppväxtmiljö och dessa nivåer är; *Makro*, *exo*, *meso* och *mikro*. På en *makronivå* påverkar faktorer av socialpolitiska och ekonomiska slag barnets utvecklingsmöjligheter och där även samhällets människosyn och värderingar har betydelse i sammanhanget. När det handlar om *exonivån*, innefattar detta bland annat, sociala strukturer som exempelvis, barnets sociala nätverk, bostadsmiljö, ekonomisk trygghet, skolgång och så vidare. *Mesonivån* omfattas av interaktionen mellan dessa olika sammanhang och miljöer som familjen utgör en del av. På en *mikronivå* ligger fokus på den direkta interaktionen mellan barnet och dess familj och där det mest centrala utgörs av kvalitén, både på omsorgen och på anknytningen till vårdnadshavarna (Kalland 2002). Payne (2005) påpekar att orsaken till att det uppstår svårigheter, många gånger ligger i själva samspelet, snarare än hos de inblandade parterna kring klienten, men, han menar samtidigt att om det uppstår obalans hos en del av systemet, påverkar detta alla delarna i systemet.

Det finns enligt Payne flera fördelar med systemperspektivet, vilket också beskrivs ovan, men samtidigt menar Payne att detta synsätt är mer upplysande än det är förklarande. Payne menar vidare att den ekologiska förklaringsmodellen ibland överdriver betydelsen av systemets enskilda delar. Enligt Payne strävar synsättet efter att bevara balansen mellan dessa delar, snarare än efter en förändring av systemen, vilket Payne menar, ibland kan behövas.

4.2 Det socialkonstruktivistiska perspektivet

I avhandlingen *Brist på manliga förebilder -dekonstruktion av en föreställning och dess praktik* lyfter Helena Johansson (2006) fram det socialkonstruktivistiska perspektivets grundtanke. Johansson (2006 s 43) beskriver kärnan i detta synsätt som att; ”Uppfattningen att ting existerar, händelser sker och handlingar utförs men bara ges mening och blir kunskapsobjekt inom en eller flera diskurser.”

Enligt Johansson, är begreppet *diskurs*, utifrån ett socialkonstruktivistiskt synsätt, centralt i sammanhanget. Vilket innebär att man ser på det vi säger, skriver eller tänker som ett resultat av olika regler och strukturer i vårt samhälle och som styr vårt tanke- och handlingsmönster till stor del.

Vidare framhäver Johansson, Peter L Berger och Thomas Luckmanns (1966/1998) resonemang, som beskriver det socialkonstruktivistiska perspektivet som att vi människor, genom att skapa gemensamma antaganden om ”verkligheten”, till slut internaliserar dessa antaganden och gör dem till ”självlara” och ”naturliga”. Enligt Payne (2005) konstrueras det sociala arbetet i ett ömsesidigt samspel mellan socialarbetaren och klienten inom det sammanhang som utgörs av socialtjänsten. Genom detta samspel formas sedan deras handlande och tänkande av samhällsliga förväntningar, vilket enligt Payne, i sin tur även bidrar till att upprätthålla dessa förväntningar. Payne beskriver detta förlopp som en social konstruktion.

Johansson (2006) definierar det socialkonstruktivistiska perspektivet efter fyra premisser, vilka är följande;

- Det ställer sig kritisk till kunskap som tas för given och ser på kunskap som ett resultat av hur vi subjektivt kategoriserar och definierar världen.
- Menar att sättet vi förstår världen på speglas av både kulturella och historiska villkor och är därmed också föränderligt.
- Ser ett samband mellan sociala processer och kunskap och menar att ”sanningar” bildas genom den sociala interaktionen mellan oss människor.
- Ser även ett samband mellan sociala handlingar och kunskap och anser att det är vår världsbild som avgör om vi upplever handlingar som förnuftiga och naturliga eller inte.

4.2.1 Bilden av familjen som social konstruktion

Det är alltså, enligt denna förklaringsmodell, vår subjektiva världsbild som avgör hur vi konstruerar bilden av hur den ”goda” familjen ser ut. Johansson (2006) menar även att det socialkonstruktivistiska perspektivet ger oss möjlighet att reflektera över rådande ”sanningar” och öppnar därmed upp för alternativa konstruktioner. Johansson menar att familj kan uppfattas både som en grundläggande del av vårt samhälle och men samtidigt kan den även förstås som en social konstruktion.

Enligt Johansson finns det många åsikter kring vad som är en "naturlig" eller "riktig" familj och det finns flera diskurser som alla gör anspråk på "sanningen" om vad detta anses vara. Begreppet kärnfamilj brukar, enligt Johansson, användas om två människor av olika kön som har ett formaliserat och sexuellt förhållande med varandra och som dessutom har barn ihop. Johansson menar att då denna konstruktion uppfattas som normal, gör det att allt som avviker från denna norm betraktas som onormalt, till exempel som att leva ensam eller två män som lever tillsammans, etcetera. Begreppet "normalt" kan enligt Svensson (2008) definieras som något som kan förstås som det "friska", det "goda" eller det "rätta."

Även Margareta Bäck- Wiklund använder ett socialkonstruktivistiskt synsätt i *Familj och modernitet* (2005), där hon menar att den traditionella bilden av familjen, som en avgränsande enhet, numera till stor del är upplöst. Bäck- Wiklund menar att det socialkonstruktivistiska synsättet innebär ett nyare och friare perspektiv och som ger oss människor större utrymme när det handlar om att utforma och skapa våra egna familjemönster. Den sociala konstruktionen av familjen påverkas i hög grad av samhällsutvecklingen och därför växlar också vår bild av hur en "god" och hur en "dålig" familj ser ut, beroende på vilken tid vi lever i. Men trots att vår syn på familjen har förändrats visar forskning ändå, att en god fungerande kärnfamilj fortfarande ses som ett ideal och detta påverkar även rekryteringar av nya familjehem (Höjer 2005).

Även Regnér (2006) för en diskussion, i *Familjebilder*, runt sina tankar kring hur våra familjebilder uppstår utifrån ett socialkonstruktivistiskt synsätt. Regnér vill med dessa tankegångar göra oss medvetna om vilken betydelse sättet att beskriva normala eller ideala familjer på kan ha inom det sociala arbete, då hon menar att denna konstruktion i högsta grad kan uppfattas som en realitet, alltså som det "normala". Regnér (2006 s 45) utvecklar sitt resonemang genom att citera Bourdieu; "Ingenting verkar vara naturligare än familjen: denna godtyckliga sociala konstruktion som förefaller höra till det naturliga och allmängiltiga."

5. METOD

I det här kapitlet beskriver jag undersökningens tillvägagångssätt och tydliggör orsaker till mitt metodval, samt vilka förtjänster och brister det kan ha fört med sig. Jag redogör även för min förförståelse av uppsatsens ämne och hur den kan ha påverkat resultaten och analysen. Dessutom ingår det i kapitlet, beskrivningar av intervjusituationen, urval av informanter, tillvägagångssätt, urval av litteratur, samt beskrivning av analysmetoder. Slutligen resonerar jag kring etiska frågor och för även en diskussion om hur uppsatsens resultat förhåller sig beträffande validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.

5.1 Val av metod

Jag har valt att använda mig en kvalitativ metod för att undersöka hur några utvalda familjehemssekreterare ser på familjehemsuppdraget. Innehållet i min datainsamling utgörs dels av kvalitativa intervjuer och dels av ett urval av den tidigare forskning som gjorts i ämnet. En del av det insamlade materialet innehåller även relevanta lagtexter och direktiv angående vård av placerade barn, samt annan litteratur i ämnet. För att kunna få svar på mitt syfte och mina frågeställningar och för att på bästa vis kunna skapa en förståelse för mina intervjupersoners egna subjektiva beskrivningar och upplevelser, menar jag att den kvalitativa metoden är att föredra framför den kvantitativa, där möjligheten att få ta del av dessa informanternas muntliga utsagor, hade gått förlorad (Larsson 2008).

5.2 Förförståelse

Min förförståelse är givetvis präglad av olika faktorer, som jag själv uppfattar, både på ett medvetet och på ett undermedvetet plan. För det första är jag som socionomstudent inne i en process där jag ständigt reflekterar över olika fenomen rörande det sociala arbetets komplexitet. När det gäller familjehemsvård och familjehemsplacerade barns situation är min uppfattning delvis färgad av mina privata åsikter gällande detta, men även av diskussioner och litteratur kring ämnet, både i skolan och under min praktikperiod på Bryggans Akuthem. Jag ämnar här inte att redogöra för min bakgrund eller för mina åsikter, men vill dock framhäva att jag är medveten om att uppsatsens innehåll till stor del har påverkats av min förförståelse gällande detta ämne.

5.3 Intervjuer

Som jag beskrivit ovan, i val av metod, var mitt intresse att få ta del av familjehemssekreterarnas muntliga utsagor angående deras syn på familjehemsuppdraget. Som Kvale (2008) beskriver är den kvalitativa forskningsintervjun ett mellanmänniskt möte och där jag som forskaren ges en unik tillgång till mina intervjupersoners livsvärld. Intervjusamtalet kan beskrivas som en dialog mellan mig och den jag intervjuar och där kunskap utvecklas i ett samspel mellan oss. Som Larsson (2008 s 92.) beskriver, är min målsättning med intervjuerna är att sätta mig in i intervjupersonens livsvärld och försöka ”se världen med den andres ögon”. Eftersom att intervjusituationen är ett känsligt samspel mellan mig och den intervjuade är det även viktigt att jag som forskare visar att jag är intresserad av och ger feedback till det som informanten säger, vilket jag också försökte göra. Om informanterna hade upplevt ett intresse från min sida kunde detta ha påverkat kvaliteten av intervjuerna i en negativ riktning och jag hade då kanske inte hade fått det material som jag hade önskat (Ibid).

5.3.1 Urval

Jag har intervjuat fem familjehemssekreterare i två olika stadsdelar som jag fått kontakt med genom kontaktpersoner på två av landets familjehemsenheter. Under min praktikperiod på Bryggans akuthem träffade jag en familjehemsekreterare som jag under denna period också besökte genom ett studiebesök på hennes arbetsplats. Under detta studiebesök talade jag bland annat med henne om mina tankar och idéer kring mitt kommande uppsatsskrivande och hon gav mig sitt godkännande att kontakta henne om jag behövde hjälp. Då jag hade bestämt mig för uppsatsens ämne och formulerat dess syfte och frågeställningar ringde jag till min kontaktperson och beskrev för henne att jag önskade att intervjuar fem familjehemssekreterare från en eller flera enheter och hon lovade att ta upp mitt önskemål med sina kolleger vid deras nästa möte för att fråga vilka som kunde tänka sig att ställa upp på att bli intervjuade. När jag talade med henne efter ytterligare några dagar gav hon mig namn och telefonnummer på tre av familjehemsekreterarna på hennes enhet och hon gav mig även telefonnumret till en enhetschef på en annan familjehemsenhet i en annan stadsdel.

När jag ringde upp enhetschefen från den andra enheten kopplade hon mig direkt till en av familjehemssekreterarna, som i sin tur lovade att hjälpa mig att hitta två personer i hennes arbetsgrupp som ville låta sig intervjuas av mig. Efter några dagar ringde min kontaktperson från den andra enheten upp mig och berättade att hon själv och en annan familjehemsekreterare kunde tänka sig att bli intervjuade. Jag ringde därefter upp var och en av mina informanter och vi gjorde upp om tid och plats. Jag skulle beskriva mitt urval av informanter som, Larsson (2008 s 103) refererar till som ett ”urval av typiska fall som representerar normala eller vanliga fall” .

Om urvalet hade gjorts mer slumpmässigt och informanterna hade arbetat i olika kommuner hade jag antagligen fått en större spridning av resultaten. Jag är medveten om att detta kan anses vara en brist, men på grund av den korta tid jag har haft till mitt förfogande befarade jag att detta hade tagit alltför lång tid. Jag anser att denna urvalsstrategi har varit tillräcklig för att uppnå syftet med min studie.

5.3.2 Genomförandet

För att få ut mesta möjliga vid intervjutillfällena förberedde jag mig genom att läsa in mig på ämnet så mycket jag kunde innan intervjuerna skulle äga rum. Eftersom att jag ville få så relevanta svar som möjligt utformade jag en intervjuguide (se bilaga 1) som innehöll frågor med utgångspunkt från uppsatsens syfte och frågeställningar. Jag skulle beskriva den intervjuform jag använde mig av, som den Kvale refererar till som halvstrukturerad. Även om jag till största delen ställde frågorna i kronologisk ordning, hände det i vissa fall att jag missade någon fråga och som jag då i stället tog upp senare under intervjun. När jag ville följa upp någon av informanternas svar ställde jag även följdfrågor. Då syftet med dessa följdfrågor var att fånga specifika svarsalternativ hos informanterna skulle de kunna beskrivas som ”ledande” (Kvale 2008). Då alla informanter fick besvara frågorna i, mestadels, samma ordning och då dessa frågor även var formulerade på samma sätt, menar jag att de var ”öppna” i sin utformning (Larsson 2008).

Jag arbetade fram frågorna under cirka en veckas tid. Till en början tänkte jag mig att ha ett mindre antal frågor i intervjuguiden då jag trodde att detta skulle underlätta det senare arbetet med analysen. Jag ändrade mig dock när jag insåg att viktiga aspekter kring familjehemsuppdraget då kanske skulle gå förlorat. Kvale (2008) lyfter bland annat fram den dynamiska och den tematiska aspekten som två viktiga faktorer, vilka kan bidra till en lyckad intervjusituation. Sett ur ett dynamiskt perspektiv försökte jag skapa en positiv atmosfär i intervjusituationen så att den intervjuade skulle känna sig avslappnad och därmed bli mer motiverad att dela med sig av sina tankar och erfarenheter. Vidare hade jag försökt sätta ihop frågorna så att de tematiskt skulle kunna kopplas till de teoretiska perspektiv och till den tidigare forskning och litteratur som jag kom att använda mig av i analysarbetet. Samtliga intervjuer ägde rum under fyra dagar i samma vecka, de två första intervjuerna genomfördes under den första dagen och efter det utfördes det en intervju per dag. Alla intervjuer tog plats på respektive informants arbetsplats. Intervjuerna varade i ungefär en timma, i några fall höll vi på i cirka fem till tio minuter längre.

Jag ställde inledningsvis några frågor om informanternas utbildning och år inom yrket innan jag gick över till min intervjuguide. Jag hade inte haft möjlighet att göra någon testintervju innan, vilket förmodligen var en brist eftersom att jag då hade fått en fingervisning till hur frågorna skulle komma att fungera. Men, dels på grund av tidsbrist och dels i avsaknad av någon lämplig testperson gjorde jag valet att slopa det momentet. Dock märkte jag redan efter första intervjun att några av frågorna var lika varandra till sin karaktär, vilket också medförde att de svaren liknade varandra och kändes upprepande till viss del. Trots detta faktum valde jag att inte ändra på någon av frågorna eftersom att jag inte ville ändra förutsättningarna i undersökningen. Jag menar att resultatet inte hade fått samma innehåll om jag inte hade ställt samma frågor till alla informanter även om det naturligtvis inte finns någon intervju som är den andra lik, eftersom att varje intervjusituation är unik. Jag spelade in alla intervjusamtal med en bandspelare, vilket gjorde det möjligt att, som Kvale (2008) lyfter fram, fånga informanternas utsagor mer oföränderligt än om jag till exempel hade fört anteckningar. Detta gav mig samtidigt möjligheten att bevara andra viktiga aspekter av intervjun, såsom pauser och tonfall.

5.3.3 Etisk diskussion

När det gäller forskning om människor finns det enligt Kvale (2008) tre etiska riktlinjer eller koder, som är särskilt viktiga att ta hänsyn till. Dessa etiska riktlinjer innefattar; informerat samtycke, konfidentialitet och konsekvenser. Under hela processen med uppsatsen har jag försökt, i den mån det går, att ta hänsyn till dessa koder så att min undersökning inte ska innebära några problem för mina informanter. När det gäller informerat samtycke och konfidentialitet informerade jag samtliga informanter under våra telefonsamtal att deras medverkan skulle komma att vara helt anonym. Jag talade även om att jag skulle spela in intervjuerna på band. Inför varje intervju upplyste jag dem återigen om att deras identitet kommer att vara anonym. Jag påminde dem även om att jag skulle spela in intervjun på bandspelare och talade också om att jag sedan skulle transkribera materialet till skriven text för att sedan radera det. De blev även informerade om att jag kommer att göra en tolkning av deras utsagor gällande familjehemsuppdraget.

För att inte riskera att röja någon av de intervjuades identiteter, varken för utomstående eller inbördes för varandra, kommer jag inte att uppge var och ens tidigare profession, vidareutbildning eller antal år i yrket. Jag kommer inte att avslöja i vilken stadsdel de arbetar eftersom det kan innebära en risk att röja deras identitet.. Eftersom att samtliga informanter är kvinnor kommer denna aspekt inte innebära något hinder av konfidentialiteten. Jag hoppas att de åtgärder jag har vidtagit för att skydda mina informanternas identitet som beskrivits ovan, ska vara tillräckliga för att förhindra att de ska lida någon skada eller att deras medverkan ska få några negativa konsekvenser (Kvale 2008). Jag kan däremot inte förhindra om någon av informanterna kommer att uppfatta min tolkning av deras utsagor som felaktiga. Men som Kvale (2008 s 259 & s 205) påpekar; ”olika läsare finner olika innebörder” och därför är också min tolkning subjektiv och inte ”den objektiva sanningen.”

5.4 Bearbetning av data

När samtliga intervjuer var klara, transkriberade jag det insamlade materialet, vilket innebar att jag skrev ner informanternas utsagor från tal till text (Kvale 2008). Jag skrev i princip ner intervjuerna ordagrant, men vid de tillfällen då intervjupersonerna tenderade att ha alltför långa utläggningar och som, enligt mig, inte var relevanta i förhållande till uppsatsens syfte, gjorde jag antingen uppehållsmarkeringar [...] Eller också sammanfattade jag dessa delar med egna ord. Jag utelämnade även de delar av intervjuerna som bestod av pauser eller skratt och till viss del även upprepningar. De citat jag har använt i analysen har jag till största delen återgivit ordagrant för att inte låta innebörden gå förlorad, men från en del citat har ord, som varit alltför återkommande eller har innehållit halvt avslutande meningar, tagits bort.

Jag menar att användandet av bandinspelare har varit en stor tillgång i analysarbetet då det har gett mig möjlighet att lyssna igenom materialet flera gånger och på det viset förhoppningsvis också kommit närmare än mer korrekt tolkning av informanternas beskrivningar, än om jag inte hade haft den möjligheten (Kvale 2008). Som Berg Wikander (2008) i *Exempel på forskning ur ett multidimensionellt perspektiv*, påpekar finns det brister med att utföra och tolka intervjuerna på egen hand, bland annat riskerar resultatet att bli mer selektivt i sin framställning. Detta innebär att jag som ensam forskare blir mer benägen att se saker utifrån min egen synvinkel och på så sätt också missar andra intressanta synvinklar av att se på empirin.

Det finns även risk att jag som ensam undersökare endast har sett det jag vill se och därmed blivit alltför låst i min teoretiska syn på hur materialet ska tolkas. Vilket också, enligt Kvale (2008) har bidragit till att göra undersökningen mer subjektiv till sin karaktär än den hade blivit om jag hade samarbetat med en eller flera personer. Men, samtidigt vill jag lyfta fram den vinst jag menar att det innebär i intervjusituationen, där jag som ensam intervjuare upplevde att jag skapade en mer avslappnad och jämlik atmosfär i mötet med informanten. Vilket jag tror kan ha bidragit till en större förtrolighet och därmed också öppnat upp för en ärligare dialog.

5.5 Litteratur

Den litteratur som ingår i uppsatsen innefattar, avhandlingar, böcker, kurslitteratur, olika lagtexter och föreskrifter, samt material från internet. Mycket av det använda materialet fann jag genom att söka på institutionens databaser, särskilt Libris och Gunda. Jag använde mig då av bland annat av sökord som, familjehem, fosterbarn, familjehemsvård med mera. Jag sökte även på Illuminas databaser, men då jag inte hittade ytterligare relevant litteratur till min studie där, gjorde jag valet att utesluta det. Jag har även tittat på tidigare C uppsatser på internet för att utforska kunskapsläget när det gäller familjehemsvård. Läsning och sökning av litteratur har pågått parallellt under hela undersökningsprocessen, samt även i analysarbetet.

5.6 Analysmetod

I tolkningsarbetet av det insamlade materialet har jag främst använt mig av ett hermeneutiskt tillvägagångssätt, vilket jag kommer att beskriva längre ner i texten. Som Larsson (2008) påpekar, så finns det inga i förväg givna strategier för hur man som forskare ska gå till väga i analysarbetet, ett sätt kan då vara att fokusera analysen på speciella teman, vilket jag också valde att göra. Jag har delat in intervjuvaren i fyra olika teman med utgångspunkt ifrån uppsatsens syfte och frågeställningar. Avsikten med detta var att försöka göra materialet mer lättillgängligt för läsaren. För att försöka tydliggöra resultatet ytterligare har jag under varje tema, delat in intervjuvaren i olika avsnitt med en särskild rubrik, vilka kommer att presenteras i resultatdelen.

För att analysera materialet har jag använt mig av ett hermeneutiskt tillvägagångssätt med syftet att, som Kvale (2008 s 49) beskriver, ”vinna en giltig och gemensam förståelse av en texts mening”. Enligt Kvale kan den hermeneutiska tolkningen beskrivas som en cirkel, där man som forskare ständigt växlar mellan materialets helhet och dess olika delar. I det hermeneutiska synsättet har undersökarens förståelse stor betydelse enligt Larsson (2008) då syftet är att skapa klarhet av det empiriska materialet. För att kunna sammanfatta informanternas utsagor har jag även använt mig av meningskoncentrering, vilket enligt Kvale (2008) innebär att man omformulerar långa meningar till kortare och mer precisa uttalanden. Jag har till viss del använt mig av en form av diskursanalys, och där innebörden av den metoden i min uppsats avses vara, det som Helena Johansson (2006 s 47) definierar, som ”ett sätt att tänka eller ett förhållningssätt för att problematisera företeelser i den sociala världen”. Johansson poängterar att diskursanalysen innehåller många olika inriktningar och jag har alltså endast använt den som ett hjälpmedel, främst för att försöka förstå och problematisera kring hur familjehemssekreterarna genom sitt sätt att tänka kring och prata om familjehemsuppdraget, konstruerar bilder av vad de anser vara ”bra” eller ”dåliga” familjehem. Då diskursanalysen som metod har en stark koppling till det socialkonstruktivistiska perspektivet, vilken ingår som en av uppsatsens teoretiska inriktningar, ansåg jag den vara användbar, i den bemärkelse jag förklarat ovan.

Enligt Johansson (2006) är utgångspunkten i diskursanalysen det sätt på vilket vi använder språket avgörande för hur vi ser på världen och vad vi håller som "sant". När en diskurs blir rådande inom en viss kultur blir våra uppfattningar om hur saker ska se ut förgivettagna och vi förstår de som "normala", vilket också riskerar ett uteslutande av alternativa diskurser. (Ibid)

För att skapa klarhet i familjehemssekreterarnas föreställningar kring familjehemsuppdraget har jag, efter att noggrant ha studerat informanternas utsagor, sedan jämfört de med uppsatsens teoretiska perspektiv och tidigare forskning, samt annan relevant litteratur för i förhållande till ämnet. Jag har även i viss mån använt mig av aktuell lagtext och andra direktiv angående familjehemsplacerade barn för att identifiera likheter respektive skillnader. Då jag har tolkat materialet i kombination av empiri, teori, tidigare forskning och annan data skulle jag beskriva att jag har använt ett abduktivt arbetssätt i mitt analysarbete (Larsson 2008).

5.7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

När man genomför en vetenskaplig undersökning är det, enligt Kvale (2008), viktigt att som forskare föra en diskussion kring intervjuresultatets validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Validitet innebär, enligt Thurèn (1991 s 22) "att man verkligen har undersökt det man ville undersöka och ingenting annat" och då uppsatsens syfte var att intervjua några utvalda familjehemssekreterare kring deras föreställningar av familjehemsuppdraget, menar jag att målet med undersökning, i rimligaste mån, har uppnåtts. Kvale (2008) påpekar att undersökningsresultaten till stor del har att göra med trovärdigheten och hållbarheten hos intervjupersonernas svar. Jag kan naturligtvis inte kontrollera i vilken utsträckning mina informanternas svar lever upp till dessa kriterier, utan måste lita till att deras uttalanden bygger på vad de själva uppfattar som "sant". Och som Johansson (2006) påpekar genom det socialkonstruktivistiska synsättet, så formas "sanningar" i samspel mellan oss människor, vilket i det här sammanhanget innebär att jag som forskare, i intervjusituationen, genom min närvaro har bidragit till att till viss del forma svaren. Stig Elofsson, *Kvantitativ metod*, (2008) lyfter även fram att frågornas formulering och utformning, samt informanternas förförståelse är andra faktorer som kan påverka deras svar.

Reliabilitet betyder att undersökningen är tillförlitlig och vilket, enligt Thurèn (1991), innebär att mätningarna är utförda på ett korrekt vis. Ett sätt att kontrollera reliabiliteten hos intervju svaren menar Kvale (2008) är att ställa ledande frågor. Jag menar att mina frågor, så som de var utformade i intervjuguiden, inte var direkt ledande, däremot skulle en del av mina följdfrågor kunna uppfattas på ett sådant sätt. Eftersom att en del av frågorna påminde om varandra till sin karaktär kan detta också ses som ett sätt att kontrollera trovärdigheten av intervju personernas svar, då det ibland gick att urskilja ett mönster i deras uppfattningar av det aktuella ämnet. När det gäller generaliserbarhet så menar Kvale (2008 s 212) att ett mål med generalisering är "att försöka fastställa det typiska, det allmänna, det vanliga." Min studie är naturligtvis för liten för att dra några generella slutsatser och det har heller inte varit min mening. Mitt mål har i stället varit att studera och skapa klarhet i familjehemsuppdraget utifrån den tidigare forskning och de teoretiska perspektiv som jag har valt att använda mig av i undersökningen. Jag är medveten om att resultaten hade sett helt annorlunda ut om undersökningen hade genomförts av en annan forskare, samt om jag hade valt att använda mig av andra teoretiska utgångspunkter (Kvale 2008).

6. Resultat och analys

I det här kapitlet presenterar jag de resultat som undersökningen har gett och samt den analys som har gjorts av dessa resultat. Jag har, som beskrivits ovan i analysmetoden, delat in resultaten i fyra teman och med avsikten att göra materialet än mer lättfattligt har jag sedan, under dessa teman, ytterligare sorterat intervju svaren i olika avsnitt som jag ansett passande i relation till syfte och frågeställningar. Jag har valt att redovisa resultat och analys integrerat i samma kapitel då jag menar att detta ger en klarare bild av hur man kan förstå familjehemssekreterarnas föreställningar av familjehemsuppdraget. Under varje avsnitt, i respektive tema, redovisas först utvalda resultat och citat från intervju personerna, vilket sedan efterföljs av analyserande reflektioner. Jag har intervjuat fem familjehemssekreterare angående deras föreställningar av familjehemsuppdraget. Jag gör en kort presentation av de här nedan och av hänsyn till deras anonymitet redogör jag inte för vem som arbetat hur länge och så vidare.

6.1 Presentation av intervju personerna

De intervjuade familjehemssekreterarna har varit verksamma inom nuvarande yrkeskategori mellan ett till tjugotvå år. Samtliga informanter är utbildade socionomer och alla har även vidareutbildning i någon form, alltifrån handledarutbildning till familjeterapeututbildning med mera. Antal år inom socialt arbete växlar mellan sexton år till trettiofyra år, vilket innebär att det hos intervju personerna finns lång erfarenhet av socialt arbete och hos många av dem även av familjehemsarbete. Dessa familjehemssekreterare är alla kvinnor och arbetar inom två olika stadsdelar på två familjehemsenheter i Göteborgs kommun. Då jag inte har haft för avsikt att jämföra familjehemssekreterarnas utsagor inbördes, ansåg jag det heller inte nödvändigt att beskriva vem som är vem och vilken utbildning respektive informant har och så vidare. Jag har valt att ge dem fingerade namn eftersom jag ansåg det vara det tydligaste sättet att återge var och ens personliga utsagor på. Jag kommer, i texten, att refererar till informanterna som Åsa, Eva, Mona, Ulla och Klara.

6.2 Definitioner av ”bra” och ”dåliga” familjehem

Under detta tema redovisas familjehemssekreterarnas uppfattningar angående vilka egenskaper de menar kan beskriva ett ”bra” respektive ett ”dåligt” Familjehem. Informanterna redogör för sina uppfattningar om hur familjehemmens livssituation bör se ut för att de ska klara sina uppdrag. Slutligen beskriver intervju personerna hur de ser på betydelsen av familjehemmens konstellation. Min definition av begreppen ”bra” respektive ”dåligt” är i det här fallet synonymt med ”lämpligt” respektive ”olämpligt”, vilket jag också har tydliggjort under intervjusituationerna.

6.2.1 Egenskaper

När det gäller informanternas uppfattningar kring vad som kan beskrivas som ”bra” egenskaper hos familjehem, menar Klara att det är viktigt, ”att man är nyfiken på folk” och ”att man har ett engagemang”. Mona lyfter fram aspekter som ”tillgängligheten” och ”att kunna räcka till” som viktiga egenskaper. Mona menar också att det är viktigt att man som familj är öppen och lyhörd och poängterar; ”att trivas i sitt eget sammanhang för att kunna ta in något annat men ändå att vara öppen för nytt, det är ju viktigt.”

Ulla är inne på samma spår som Klara och Mona och beskriver att, enligt henne, kan ”bra” egenskaper hos ett familjehem vara att ha ”energi” och ”utrymme”,

”både tidsmässigt och känslomässigt” och menar också att det är viktigt att känna att familjehemmet är fokuserade på sitt uppdrag och inte samtidigt har tankar kring att göra karriär. Vidare menar Ulla att det är bra om familjehemmet har bearbetat sina egna eventuella kriser eller sin barndom om den har varit problematisk, för att lättare kunna hantera svårigheter som kan inträffa i uppdraget. Enligt Ulla är det inte så bra att som familjehem vara alltför känslig; *”det var också nån som ringde som man hörde skulle snart börja gråta för att hon lider så med hela mänskligheten.”*

Ulla menar att det i vissa fall kan vara en fördel om familjehemmen själva har haft en besvärlig bakgrund då hon menar att de kanske då inte tar de kriser som kan uppstå i samband med uppdraget så personligt; ”

”Vad bra det är med erfarna människor som har bearbetat saker tidigare, som fattar hur såna här ungar är, som inte har någon idealiserad bild `åh vilket gulligt barn`, så som en del kanske kan ha”.

Samtidigt menar Ulla att det kan se olika ut;

”Ibland kan det ju visa sig att det är den här väldigt vanliga familjen, som inte har bearbetat sig själva särskilt mycket, men som bara är jordnära och ja, som bara är jättebra”

Både Eva och Klara anser att det är en viktig egenskap att som familjehem ha medkänsla med de biologiska föräldrarna.

Klara menar;

”att man har empati och att man har en förståelse för att folk kan må dåligt och en förståelse för föräldrarna är ju också väldigt viktigt, förståelse för att man kan råka ut för olika saker som gör att man inte klarar upp sitt liv eller klarar att ha hand om sina barn” .

Mona betonar att man som familjehem inte får leva i ett slutet system utan att man måste kunna erbjuda barnet tillgång till ett meningsfullt sammanhang. Vidare beskriver Mona att det inte är så lätt att rekrytera familjehem i dag och att man därför inte kan ställa alltför höga krav på de familjer som anmäler sitt intresse;

”Man vill ju ha hundra procent bra familjer, men det finns ju inga hundra procent bra familjer, så det är klart att vissa delar måste man se att det här kanske inte är så bra, hur kan det bli bra? Och så får man analysera det och prata med familjen om det”

Både Eva och Ulla anser att om det finns för stora egna behov hos familjehemmen är detta problematiskt. Eva menar att det är oroande om ett familjehem vill ha mycket tillbaka för egen del;

”Det är ju ofta familjer som kan känna så att man inte får så mycket tillbaka, alltså man kan inte förvänta sig att man ska, att de ska se att man ska vara tacksam för att jag har fått bo hos dig.”

Enligt Ulla kan en ”dålig” egenskap, hos ett familjehem, vara när det egna behovet av bekräftelse är så stort att man kan märka att barnet anstränger sig för att vara familjen till lags; *”liksom, nu är nog mamma nöjd med mig, man kan liksom ana när man pratar med vissa barn att, ja här får man nog inte vara besvärlig”.*

6.2.2 Analyserande reflektioner

Att vara engagerad, att ha utrymme och att ha en empatisk förmåga är några av de egenskaper som enligt informanterna är ”bra” hos ett familjehem. Enligt Mona, Eva och Klara är det även en viktig egenskap att ha förståelse och medkänsla med barnets biologiska föräldrar.

Både Ulla och Eva menar att det är en ”dålig” egenskap att som familjehem ha för stora egna behov och där barnet förväntas vara tacksamt eller måste anstränga sig för att vara familjen till lags. Ulla beskriver även att det är bra att ha bearbetat eventuella svårigheter eller kriser i sin egen bakgrund innan man åtar sig ett familjehemsuppdrag.

Här kan informanternas utsagor jämföras med Ingrid Höjers studie (2001 s 19) som lyfter fram bilden av fosterföräldrar som ”en utvald grupp”, vilka förväntas vara stabila och trygga människor med en god förmåga att reflekterat över sig själva och sin omgivning.

Även om informanterna är tydliga med vilka egenskaper som de menar beskriver ett ”bra” familjehem så beskriver Mona att det inte är så lätt att rekrytera familjehem i dag. Detta innebär enligt henne att det inte går att ha alltför höga krav på de familjer som är villiga att åta sig dessa uppdrag även om hon uppger att; *”man vill ju ha hundra procent bra familjer”*.

Detta uttalande framhålls även av Mattsson (2006) som pekar på det faktum att det idag finns allt färre familjer som är villiga att åta sig dessa uppdrag än tidigare. Mattsson menar att om man tvingas sänka kraven på familjehemmen, kan det medföra risken att kvalitén av vården för dessa barn försämras.

Då det endast är Ulla av informanterna som uppger att det kan vara en dålig egenskap hos familjehemsföräldrar att vara alltför känslig, är det svårt att avgöra om detta uttalande är hennes enskilda värdering eller om det är en generell åsikt hos flera av familjehemssekreterarna. (Svensson 2008). Enligt Svensson förändras samhällets syn på vad som är ”bra” eller ”goda” egenskaper hos en familj med tidens gång och den påverkas även av den enskilda socialarbetare egna värderingar om av vad hon anser detta vara. Vidare menar Svensson att dessa värderingar och synsätt dels skiftar mellan olika socialarbetare att de dels kan varieras vid olika tillfällen. Svensson menar därför att det är viktigt att det sociala arbetets verksamhet bygger på vetenskap, kunskap och på tillförlitlig erfarenhet. Då flera av informanterna har arbetat med familjehemsvård i många år kan deras utsagor tolkas som en kombination, dels av egna värderingar, men även till viss del av beprövad erfarenhet. Samtidigt framhåller det socialkonstruktivistiska perspektivet att det vi säger och tänker är ett resultat av de olika regler och strukturer som finns i vårt samhälle, vilket också styr vårt tanke- och handlingsmönster till stor del (Johansson 2006). Och vilket enligt detta synsätt då till stor del kan tänkas ligga till grund för informanternas föreställningar av ”bra” och ”dåliga” egenskaper.

6.2.3 Livssituation

När det gäller hur familjehemmens livssituation bör se ut, menar Klara att det är viktigt, *”att man har tid över”*. Både Åsa och Eva lyfter fram stabilitet som en viktig faktor. Åsa beskriver att det är viktigt om man vill bli familjehem, att ha en stabil livssituation och att ha tid och utrymme att ta emot en ny person i sin familj. Hon menar också att man som vuxen måste vara trygg i sig själv och inte ha egna problem. Även Eva menar att det är viktigt med stabila personer som lever välfungerande liv. Hon uppger att man som familjehem behöver tåla mycket påfrestningar;

”eftersom att de här barnen ofta är väldigt trasiga och behöver mycket, så är det ett krav att man har nån som är stabil och stadig liksom”.

Att man är frisk och inte har alltför stora vardagliga problem är andra faktorer som väger in i sammanhanget, menar Eva, och påpekar även att familjen bör ha säker inkomst och ha ett arbete där de inte riskerar att bli arbetslösa.

Eva lyfter även fram andra aspekter som hon menar inte godkänns i familjhemssammanhang, vilket kan vara om man tillhör någon extremt religiös grupp, eftersom man då, försätter hon, kan ha en alltför annorlunda syn på barnuppfostran;

”det kan ju vara ett problem i synsätt och hur man resonerar i barnuppfostran och sen, det sticker liksom i ögonen om man lever liksom för knepigt helt enkelt och att biologiska föräldrarna vill inte ha det heller, för de blir ju tillfrågade.”

När jag frågar om det finns andra orsaker till att inte anlita ett familjhem, så lyfter Eva fram aspekter som;

”att man är extrem överhuvudtaget på något sätt eller om man har varit straffad, kriminell, vi tar ju registerutdrag och så”. Men Eva påpekar samtidigt att mindre företeelser, som till exempel småskulder hos kronofogden, inte har någon betydelse, om det är en ”bra” familj i övrigt. Med tanke på hur krävande familjehemsuppdraget är, så menar Klara att familjer som själva är inne i någon kris och som det inte har tagit sig ur, inte är något bra alternativ. En annan olämplig tidpunkt i livet kan enligt Klara, vara om man är gravid eller precis har fött barn; ”då får man ju vänta några år.”

6.2.4 Analyserande reflektioner

När det gäller synen på familjers livssituation och vad informanterna menar är önskvärt för att kunna godkänna ett familjhem, kan man se ett tydligt mönster av det sammanfattande materialet, och där tyngdpunkten ligger på att; ha tid över, att vara trygg i sig själv, att tåla mycket påfrestningar och att man lever ett stabilt och välfungerande liv. Klara menar att om man är inne i en kris eller om man är gravid eller precis har fött barn, utgör inte det någon bra grund för att åta sig ett familjehemsuppdrag. Eva uppger att om man som familj ska bli godkänd som familjhem är det viktigt att inte ha alltför stora vardagliga problem, att vara frisk och att inte leva alltför ”knepigt”. Vidare menar Eva att det är viktigt att ha en säker inkomst och att man inte riskerar att bli arbetslös. Det socialkonstruktivistiska perspektivet ställer sig kritisk till kunskap som tas för given och Evas uttalande skulle kunna tolkas som att endast människor som lever ”problemfria” liv är kapabla att åta sig ett familjehemsuppdrag. Jag menar utifrån detta synsätt, att Eva genom sitt uttalande, till viss del tar för givet att människor som exempelvis, inte har ”fast” arbete därmed inte kan utgöra ett lämpligt familjhem.

Det är å andra sidan, enligt Höjer (2001) inte är någon lätt uppgift att ställa upp som familjhem idag då detta uppdrag är mycket tidskrävande och ställer höga krav, bland annat i form av kontakter med myndigheter och barnens biologiska familj. Lindberg (2003) menar att för att kunna klara av att vara familjhem måste man ha ork, tid och resurser, han anser även att det krävs mycket av en familj för att kunna härbärgera de svåra känslor som kan uppstå i uppdraget. I enlighet med dessa resonemang, menar jag att det kan antas vara problematisk om man då, som informanterna uttrycker det, inte har en stabil livssituation eftersom man kanske då inte har de resurser som krävs för att orka.

6.2.5 Familjekonstellation

När jag frågar om familjehemmets konstellation har någon betydelse för om man ska klara av uppdraget, anser Ulla, Klara och Eva att det kan vara bra att vara två när man ska åta sig ett sådant uppdrag. Mona menar att det kan vara bra särskilt om man har ett ”struligt” barn eftersom då, menar hon; *”kan man behöva vara två för att balansera upp, alltså hjälpa varandra”*.

Ulla menar att det kan vara bra att vara två för att det kan underlätta rent praktiskt. Både Klara och Eva beskriver att de har andra typer av familjehem också, som till exempel ensamstående. Enligt Klara kan det vara en fördel att anlita ensamstående familjehem, särskilt vid vissa tonårsplaceringar. Klara anser att det kan vara särskilt bra att placera exempelvis tonårstjejer hos ensamstående kvinnor. Klara menar att en del tonårstjejer kan känna sig lugnare hos en ensamstående kvinna, särskilt om de har varit utsatta för sexuella övergrepp.

När jag frågar om homosexuella familjer godkänns som familjehem i samma utsträckning som heterosexuella par, kan man ana en viss ambivalens hos samtliga informanter, men där jag uppfattar, att det hos Ulla, Mona och Eva framträder en något mer flexibel inställning, än hos Åsa och Klara. Eva menar att synen på hur familjen ska vara konstruerad alltmör har börjat luckras upp; *ja förut har det ju varit det liksom att det var mycket mer med par då va och att man skulle bott ihop i tre år[...]*”Eva beskriver att de nu har fler ensamstående familjehem än tidigare och menar också att de får in alltfler ansökningar från samkönade familjer som vill arbeta som familjehem. Enligt Mona har de inom familjehemsverksamheten alla former av familjer, hon uppger att det finns jourfamiljer som består av homosexuella par, men att de har inte gjort någon långsiktig placering inom en samkönad familj. Mona menar att det kan vara svårt att få biologiska föräldrar att acceptera en sådan familjekonstellation, men hon utesluter ändå inte att det kan vara möjligt;

”Det hänger på samhället, det hänger på oss naturligtvis och det hänger på familjer, så det är väl alla som vi får titta på i det här, men det är väl en spännande utveckling?”

Det framgår inte av intervjusvaren hur informanterna ser på familjehem som består av två kvinnor, men både Ulla och Klara delar med sig av sina tankar kring att anlita homosexuella män för ett familjehemsuppdrag. Ulla uppger att hon har den uppfattningen att biologiska föräldrar har svårt att godta ett familjehem som består av två män; *”även om man skulle önska att det inte spelade någon roll så gör det ju det fortfarande i vår kultur”*. Ulla menar dock att hon ställer sig positiv till en sådan konstellation och poängterar att hon skulle godkänna en samkönad familj om hon tyckte att de verkade bra och om de uppfyllde de kriterier som ställs.

Åsa beskriver att; *det optimala är väl att det är en man och en kvinna[...]* Vidare uppger hon; *”under alla de här åren så har jag aldrig stött på att jag har fått en förfrågan från något homosexuellt par”* Men Åsa utesluter dock inte möjligheten att de skulle godkänna samkönade familjehem och menar att de har diskuterat hur de skulle ställa sig till det om det hände;

”det är inte så att vi säger att nä nä, det kan vi ju inte för att, men sen blir väl det svåra att hitta ett barn som skulle passa i den familjen, men jag vet ju att det finns familjehem som är två personer med ett kön”.

Även Klara menar att det är sällan de godkänner familjehem som består av två män;

”avvikande sexuell läggning och alltså, homosexuella män placerar vi inte hos, det är möjligt att det har hänt nån gång, men alltså, vi känner att barnen är så utsatta från början så att det kan vara lite svårt och det är svårt för biologiska föräldrar också att acceptera det.”

Klara anser vidare; *”att det får vara en rätt så ”normal” familj”*. Samtidigt beskriver Klara att det finns behov av olika sorters familjehem, men att det ändå är bra om de är av olika kön. *”I de flesta fall är det ju bra att det är en man och en kvinna, sen om de är gifta eller sambo det spelar ingen roll.”*

6.2.6 Analyserande reflektioner

Samtliga av informanterna har delat med sig av sina tankar kring hur de ser på familjehemskonstellationen inom familjehemsvården. Eva tycker sig se en förändring i synen på familjehem och menar att bilden av hur en familj ska se ut alltmer börjar luckras upp. Ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv går det att se ett samband mellan den diskussion som Margareta Bäck- Wiklund (2005) för, och där hon menar att den traditionella bilden av familjen, som en avgränsande enhet, numera till stor del är upplöst, vilket enligt henne ger oss människor ett större utrymme när det handlar om att utforma och skapa våra egna familjemönster. Men, samtidigt som några av informanterna menar att synen på familjen till stor del har förändrats kan man ändå i intervjuvären urskilja ett mönster som tyder på en tveksamhet när det gäller samkönade familjehem. Även om de flesta av informanterna uppger att de är positiva till, eller att de i alla fall inte utesluter, en sådan konstellation, så är den genomgående uppfattningen att detta inte skulle accepteras av barnens biologiska föräldrar.

Både Ulla och Klara uppger att det är sällan man godkänner homosexuella män, av den anledningen att de anser att biologiska föräldrar har svårt att godta en sådan konstellation. Hans Knutagård (2008) poängterar att det finns en risk med att den heterosexuella livsformen framställs som det mest föredömliga inom familjehemsarbetet då det påverkar synen av hur en ”god” eller ”normal” familj bör vara konstruerad, vilket då även utestänger andra potentiella familjekonstellationer. När Klara menar att homosexuella män har en ”*avvikande sexuell läggning*”, kan det, enligt Knutagård bidra till att, dels utestänga denna form av familjehem, men framförallt riskerar det att osynliggöra och att peka ut denna livsstil som avvikande mot samhällets gängse normer. Både Åsa och Klara uppger att det är bra om det i ett familjehem finns både en man och en kvinna och Klara anser att ”*det får vara en rätt så ”normal” familj*”. Detta uttalande, menar jag, kan bekräftas av den forskning som Höjer (2005) lyfter fram och där det trots vår alltmer förändrade syn på familjen, ändå är den traditionella kärnfamiljen som ses som det ideala.

Margareta Regnér (2006), använder sig av det socialkonstruktivistiska synsättet för att skapa klarhet kring hur våra familjebilder uppstår och hon vill göra oss medvetna om den betydelse sättet att beskriva normala eller ideala familjer på kan ha inom det sociala arbetet. Utifrån det här resonemanget kan det finnas det en risk att informanterna blir alltför ”låsta” i sina uppfattningar angående hur de uppfattar att samkönade familjehem ses på av exempelvis biologiska föräldrar. Detta kan även härledas till Helena Johanssons (2006) diskussion och där hon genom det socialkonstruktivistiska perspektivet lyfter fram hur vi genom att skapa gemensamma antaganden om ”verkligheten”, till slut internaliserar dessa antaganden och gör dem till ”självklara” och ”naturliga”. Även om flertalet av informanterna inte utesluter samkönade familjehem som ett alternativ, så tyder flera av deras svar på, att de ändå är präglade av föreställning, att vård till familjehemsplacerade barn, ”ges bäst inom ramen för vardagslivets ”normala” relationer” Regnér (2006 s 30).

6.3 Familjehemmens skyldigheter och rättigheter

Under detta tema redogörs för informanternas beskrivningar av vad som ingår i familjehemsuppdraget, vilka förväntningar de har på familjerna som ansöker om att bli, eller som redan är familjehem, samt hur stödet till familjehemmen ser ut.

6.3.1 Beskrivning av familjehemsuppdraget

När jag ber informanter att beskriva vad som ingår i familjehemsuppdraget så redogör samtliga för olika delar av uppdraget. Enligt Klara, ingår det rent praktiskt, att ta hand om barnet på samma sätt som man tar hand om ett biologiskt barn, till exempel att hjälpa till med hygien, skolarbete och så vidare. Eva uppger vidare att det även ingår i uppdraget att hjälpa till vid umgänge med den biologiska familjen och övrigt nätverk och samt att ha kontakt med myndigheter, skola, BUP med mera. När det gäller förväntningar på familjehemmen, så menar Klara att det också ingår att *”man tar emot hjälp när man behöver, att man ber om hjälp”*. Även Ulla tycker det är centralt *”att vilja ta emot handledning”*, men menar samtidigt att det inte är alla familjehem som anser att de behöver handledning. När jag frågar om hur de ser på anknytningen, menar samtliga av informanterna att den är jätte viktig. Ulla säger;

”Alltså, utan anknytning är det ju helt meningslöst [...] det ska inte vara för inträngande, för nära [...] men att barn ändå ska känna att jag är sedd, det är pålitligt, de tycker om mig [...]”

Mona menar; *”Det hänger ju också på hur det ser ut, vad har de här barnen med sig? Har de fått en tillhörighet? Har de stor anknytning till sitt eget? Det är klart att de måste knyta an i en familj, det måste ju familjehemmen ställa upp på”*.

Mona beskriver vidare att det kan vara svårt för ett familjehem att aldrig få veta hur länge uppdraget kommer att gälla och menar att; *”lagens andemening är ju att alla barn ska flytta tillbaka till sina föräldrar. ”Samtidigt lyfter Åsa fram en annan aspekt av uppdraget och menar att det är viktigt;*

”att man tänker sig att man ska bli en familj för livet för det här barnet, det är inte bara under placeringstiden som man har det här uppdraget”.

Åsa menar att det är viktigt att som familjehem höra av sig och att vara ett stöd även efter en avslutad placering. Både Mona och Ulla påpekar att det inte är en lätt situation att vara familjehem. Mona börjar med att säga;

”Ja, familjehemmen själva brukar ju säga att de har inga rättigheter, de har bara skyldigheter, för egentligen är det ju så va, de har ju vården av barnet, juridiskt har de ju inte så mycket att komma med för det finns ju alltid föräldrar som är vårdnadshavare”.

Ulla uppger att hon har funderat mycket på hur man orkar ställa upp som familjehem överhuvudtaget när det enligt henne är så krävande, hon frågar sig;

”Vem vill ha det uppdraget”? ”Varför går man in i det?” ”Jag är helt förundrad[...] när du har engagerat dig i detta barn, du har hjälpt till och det har fått träffa sina föräldrar och så kurerar sig den här missbrukande mamman och sen[...] blir du av med barnet för att du har jobbat så bra[...]”

6.3.2 Analyserande reflektioner

Informanterna beskriver här de olika delar som ingår i uppdraget och vilket främst, enligt Klara, innebär samma omsorg och omvårdnad som gäller för vård av biologiska barn. Eva uppger att det även ingår i uppdraget att, ha kontakt med olika myndigheter, samt att hjälpa barnet att bibehålla kontakten med sin biologiska familj och sitt nätverk. Detta kan kopplas till Höjers studie (2001) som visar att det inte är någon lätt uppgift att ställa upp som familjehem åt placerade barn idag, då det ställs mycket höga krav på en sådan familjs kompetens, vilket också går att utläsa av resultatet. Payne (2005) menar, utifrån det socialkonstruktivistiska synsättet, att det sociala arbetet konstrueras i ett ömsesidigt samspel mellan socialarbetaren och klienten. Hur vi människor väljer att handla och tänka präglas, enligt Payne av detta samspel, samt av samhälleliga förväntningar. Detta skulle kunna tolkas som att de förväntningar som familjehemssekreterarna har på familjehemmen är ett resultat, dels av samhällets förväntningar, men dels även genom det ömsesidiga spelet mellan dem. Både Ulla och Klara pekar på vikten av att som familjehem be om, och ta emot hjälp. När det gäller anknytningen till barnet menar samtliga informanter att det är mycket viktigt. Enligt Ulla är det en central del av uppdraget och menar att; *”utan anknytning är det ju helt meningslöst”*.

Även Höjer (2001) resonerar kring anknytning och menar precis som informanterna att det är ett krav som ställs på ett familjehem, men samtidigt pekar Höjer på svårigheten att knyta an till ett barn som inte är biologiskt. Vilket enligt Höjer beror till viss del på att det ”naturliga” bandet mellan barnet och föräldrarna saknas och menar därför att fosterfamiljen innebär ett särskilt sorts föräldraskap. Vidare menar Höjer att fosterföräldrar är kompletterande föräldrar i den bemärkelsen att de delar sitt föräldraskap med barnets biologiska föräldrar. Höjer påpekar att familjehemmet dessutom saknar den juridiska bestämmanderätten över barnet, till skillnad från exempelvis adoptivföräldrar. Detta kan jämföras med Monas beskrivning av att familjehemmen själva kan uppleva att det bara har skyldigheter och inga rättigheter. Även Ulla uttrycker en förståelse för familjehemmets situation och undrar varför man egentligen vill ha ett sådant uppdrag. Det ligger en konflikt i det som Åsa menar; *”att man ska bli en familj för livet för det här barnet”* och att, enligt Mona, aldrig få veta hur länge uppdraget ska gälla. Enligt Mattson (2006) är det allt svårare att rekrytera familjehem idag, vilket även hon menar till stor del beror på de höga krav som ställs. Av informanternas beskrivning av familjehemsuppdraget skulle man kunna dra slutsatsen att de upplever en viss ambivalens mellan, att å ena sidan behöva anställa familjehem och att de å andra sidan är medvetna om de svårigheter som ligger i uppdragets karaktär.

6.3.3 Hur stödet till familjehemmen ser ut

När det gäller vilket stöd informanterna kan erbjuda familjehemmen, börjar Åsa med att beskriva att familjerna naturligtvis får ekonomisk ersättning, i form av arvode och omkostnad, för bland annat mat och kläder, samt för vissa fritidsaktiviteter. Fortsättningsvis uppger Åsa att alla familjehem erbjuds att gå en grundkurs på sju tillfällen, detta är enligt henne, egentligen ett krav, men kan påverkas av om ett familjehem bor för lång ifrån stan och menar då att detta i så fall får lösas på ett annat sätt.

Enligt Eva har familjehemmen även möjlighet att i grupp träffa andra familjehem och därmed få utbyte av varandra genom att dela med sig av olika erfarenheter. Åsa uppger även om att familjehemmen erbjuds att delta vid olika föreläsningar ett par gånger per termin. Andra stödinsatser som informanterna uppger att de kan erbjuda familjehemmen är, att ordna med psykologkontakt, både till barnet och till familjehemmet, hjälp med BUP- kontakt, de kan även ordna med avlastning om något familjehem skulle behöva det.

Åsa menar att

”det kan vara väldigt jobbigt och man kan behöva en helg i månaden kanske då man pustar och nån vecka på sommaren eller så där [...]”

Samtliga av informanterna uppger att de kan erbjuda stöd i form av handledning och där det är familjehemssekreterarna själva som handleder familjerna. Åsa, Mona och Klara framhåller att det är främst i början av en placering som familjerna får stöd, samt vid de tillfällen då det uppstår svårigheter som familjehemmen behöver hjälp med att lösa. Sedan menar, bland annat Åsa, att *”det planar ut och bara handlar om tre gånger om året eller nåt sånt som vi har kontakt”*. Mona är inne på samma spår som Åsa och uppger att;

”vi har ungefär 25 barn på en tjänst [...] skulle jag hålla kontakten en gång i månaden med alla mina familjer, det räcker dagarna nästan inte till för, det är ju mycket annat arbete[...]”

Mona anser dock att det ultimata hade varit att ha kontakt med alla familjehem åtminstone en gång varje månad, men menar att *”det hinner vi inte, det gör vi inte”*.

Flera av informanterna uppger emellertid att de har mycket telefonkontakt och att familjehemmen alltid kan ringa vid behov. Åsa förklarar att;

”vi allihop här jobbar mycket med att vi ska vara tillgängliga, men kan inte svara hela tiden, men att vi ringer tillbaka och ser till, för man kan känna sig väldigt ensam som familjehem när det uppstår ett problem[...]”

Ulla påpekar att handledningen innehåller olika delar, och menar att den dels består av konkreta, praktiska frågor och dels av frågor på ett mer känslolinriktat plan, som exempelvis inbördes relationer i familjehemmet. Enligt Ulla kan det vara ganska komplicerat att handla familjehemmen i vissa fall. Hon ger som exempel, att hon innan vår intervju pratade med ett familjehem på telefon och där det gällde en jourplacering av en LVU:ad femtonåring;

”De här känner henne sen hela livet så att säga, och mamman är ju helt under isen, men hon låtsas ju inte om någonting och så där, och då kommer ju frågan då, hur ska vi göra, nu vill hon gå hem till mamma? ”

Det kan även, enligt Ulla, handla om; *”nu vill vi åka på skidresa och kan vi få ersättning för liftkort, skidskola? Nu har det varit mycket ekonomiska frågor ”* Ulla ser på handledning som ett *”sammelsurium”* av olika delar och poängterar vikten av att skapa reda i det genom att vara strukturerad;

”ja, nu ältar vi det här med ekonomin eller olika praktiska grejor och sen, nu pratar vi om barnet och er relation med barnet och hur har ni det?”

6.3.4 Analyserande reflektioner

Lindberg (2003) beskriver att det i familjehemsuppdraget till stor del ingår att lösa de svårigheter som kan uppstå i vardagslivet och lyfter fram den funktion som han menar att handledningen fyller för att man som familjehem ska klara av detta. Detta resonemang styrks bland annat av Åsa, som menar att det är viktigt att de som familjehemssekreterare är tillgängliga för familjehemmen, om inte annat så per telefon, eftersom; *”att man kan känna sig väldigt ensam som familjehem när det uppstår ett problem”*.

Åsas resonemang kring tillgänglighet kan kopplas samman med den ekologiska livsmodellens tanke där socialarbetaren ska ha en förmedlande roll. Vilket enligt detta perspektiv innebär att hjälpa klienten och dess omgivande system att komma överens (Payne 2005). Enligt Höjer (2001 s1) blir ”fosterfamiljen en särskild sorts familj” genom att ta emot ett, för familjen, okänt barn. Detta innebär, enligt Höjer, en stor påfrestning av familjehemmets inbördes relationer, vilket till exempel Ulla var inne på när hon menade att det var viktigt att prata med familjehemmet om deras inbördes relationer, både till barnet och till varandra. Utifrån informanternas beskrivningar av det stöd de menar att de kan erbjuda familjehemmen, kan man, bland annat, genom att studera aktuell lagtext försöka utröna om familjehemssekreterarna uppfyller dessa krav. Enligt 6 kapitlet 7 § i SoL, skall socialnämnden lämna vårdnadshavarna och de som vårdar placerade barn, den hjälp, de råd och det stöd de behöver. Och med utgångspunkt från vad lagen säger och utifrån informanternas utsagor kring detta, menar jag, att de trots de många ärenden de har på sina bord, ändå har en hel del att erbjuda familjehemmen i form av stödinsatser.

6.4 Den biologiska familjens betydelse för barnet under placeringstiden

Under detta tema redovisas informanternas åsikter kring vilken betydelse den biologiska familjen har för barnet under placeringstiden. Samtliga av informanterna är överens om att kontakten med den biologiska familjen är av stor betydelse och menar att den till och med kan vara avgörande för hur placeringen faller ut. Kontakten kan ha både en positiv och en negativ inverkan på barnet under placeringen, vilket kommer att belysas nedan. De analyserande reflektionerna kommer i slutet av de båda avsnitten, då jag upplevde att samtliga svar vävdes in i varandra på ett annat sätt än tidigare, vilket enligt mig, gjorde det svårt att dela upp det.

6.4.1 Varför kontakten är viktig och vad som krävs för att den ska fungera

Informanterna redogör här för sina uppfattningar av varför kontakten till den biologiska familjen är viktig för barnet och vilka faktorer de anser kan medverka till att den fungerar. Mona börjar med att förklara varför hon tycker att kontakten är så viktig för barnet; *”alltså det handlar ju om identiteten, att bli en hel människa”*. Åsa menar att för att barnet ska kunna få ro i familjehemmet är det viktigt att de biologiska föräldrarna, trots sitt motstånd, försöker vara positiva till placeringen inför barnet;

”att de biologiska föräldrarna ger sitt godkännande till barnet, att det är ok att du trivs här, det är jätte viktigt [...] att ge barnet signaler, att helst av allt vill jag att du ska bo hemma hos mig, men nu är det inte jag som har fått bestämma det här och då ge signaler till barnet att det är ok att tycka om den här andra vuxna, man kan tycka om flera”.

Eva, Klara och Mona lyfter fram vikten av att det finns en ömsesidig respekt mellan familjehemmet och den biologiska familjen. Klara uttrycker sig så här; *”att familjehemmet behandlar biologiska föräldrar med respekt [...] att man släpper in dem och man håller de informerade.”* Eva försätter på samma linje; *”att fosterföräldrarna accepterar biologiska föräldrar och vice versa är ju de bästa förutsättningarna”*.

Mona uppger;

”det viktigaste är tycker jag, om man kan uppnå en allians för barnet så att det slipper hamna i den här lojalitetskonflikten [...] att barn får tillåtelse att vara där det är, tillåtelse av det biologiska systemet att bo där det gör då, i familjehemmet, men tillåtelse av familjehemmet att ha ett ursprung, för det är ömsesidigt”.

Klara menar att det naturligtvis är jobbigt för de biologiska föräldrarna att känna att de inte kan ta hand om sina barn men menar;

”om man kan se att det här barnet mår bra av att vara där och ändå träffa mig som biologförälder[...]så är det av stor betydelse[...]att barnet känner om föräldern accepterar att barnet är där[...]

Enligt Mona och Ulla är det flera faktorer som avgör om placeringen ska bli lyckad. Mona börjar med att utveckla sina tankar kring detta;

”Som jag ser det så har man barnet i mitten och så har man två system, man har familjehemmet och man har biologiska föräldrar[...] alltså barnet ingår i de här båda systemen, det handlar om att vi kan samarbeta och göra det här bra”.

Ulla är också inne på samma linje och menar att;

”för att det ska bli bra för barnet så ska det ju funka på alla nivåer, från vardagen hemma, att man är sedd och älskad om man säger så, att skolan funkar, att kontakten med mamma och pappa funkar, att socialtjänsten funkar [...] så att det är alla nivåer”.

6.4.2 När kontakten inte fungerar

Här ger informanter exempel på när kontakten med barnets familj fungerar dåligt och vad det eventuellt kan få för konsekvenser för placeringen. Både Åsa och Eva menar att ett dåligt samarbete med de biologiska föräldrarna en stor nackdel. Åsa menar att;

”när biologiska föräldrar motverkar och är där hela tiden och bara pratar till barnet illa om familjehemmet, det är jättesvårt för barnet[...]det är ofta man tittar tillbaka på placeringar som inte fungerat då man ser att det var ett sånt motstånd från den biologiska föräldern hela tiden, de var där och störde och tyckte inte att det var bra för barnet att bo där och barnet har ju det här med lojalitetskonflikten och så, så det är jätte svårt”.

Eva beskriver att en del familjehem upplever samarbetet med den biologiska familjen som problematisk och att många upplever kontakten som negativ;

”åh, nu har han varit hemma hos mamma, nu får vi börja om igen [...]jag kan säga att nästan alla familjehem tycker att barnet är det väl inga problem att ha hand om, utan det är de biologiska föräldrarna som är så jobbiga [...]”.

Mona menar att om barnet inte alls har haft tillgång till sin biologiska familj under placeringstiden kan detta vara problematiskt, särskilt under tonåren, eftersom det då kan ge dem en ofullkomlig bild av sitt ursprung;

”de barn som inte har sett verkligheten är det nästan svårast för, för då blir ju familjen, ursprungsfamiljen, antingen pest på nåt sätt eller jättebra, det är svårt då, för man har ingen verklighet att falla tillbaka på[...]”.

6.4.3 Analyserande reflektioner

Alla av informanterna menar att kontakten med den biologiska familjen har en mycket stor betydelse för barnet under placeringstiden.

De lyfter bland annat fram aspekter, som ett bra samarbete och en ömsesidig respekt mellan familjehemmet och de biologiska föräldrarna, som viktiga faktorer för en lyckad placering. Eva menar; ”att fosterföräldrarna accepterar biologiska föräldrar och vice versa är de bästa förutsättningarna”. Detta intygas även av Höjer (2001) som genom sin forskning visar att fosterföräldrarnas attityd gentemot de biologiska föräldrarna är avgörande för om placeringen ska lyckas eller inte. Om fosterföräldrarnas attityd gentemot barnets familj är negativ påverkar det, enligt Höjer, placeringen på ett negativt sätt. Mona och Ulla har den uppfattningen att om placeringen ska bli bra är det viktigt att det fungerar på alla nivåer. Mona utvecklar sina tankar genom att hon beskriver att de system som barnet ingår i måste; ”uppnå en allians” så att barnet slipper hamna i en lojalitetskonflikt. Ulla är inne på samma spår och menar att för att det ska bli bra för barnet;

”så ska det ju funka på alla nivåer, från vardagen hemma [...] att skolan funkar, att kontakten med mamma och pappa funkar, att socialtjänsten funkar [...]”

Detta resonemang bekräftas av Öquist (2003) som beskriver, utifrån ett systemiskt synsätt, hur man genom att se en människa i hela sitt sammanhang, där faktorer som samspel och kommunikation hänger ihop och påverkar både barnet och varandra. När detta samspel fungerar kan det också bidra till att förbättra placerade barns livsvillkor (Ibid). Även Åsa och Eva uppger att ett dåligt samarbete mellan de biologiska föräldrarna och familjehemmet påverkar barnet och därmed placeringen på ett negativt sätt. Detta bekräftas av Payne (2005) som utifrån det systemteoretiska perspektivet, beskriver att om det uppstår obalans hos någon del av systemet så påverkar det alla systemets delar. Åsa pratar om vikten av att biologiska föräldrar signalerar till barnet att det är ok att trivas i familjehemmet och menar genom att lära barnet ”att man kan tycka om flera” så ger man också barnet sitt godkännande. Kalland (2002) beskriver utifrån det systemiska synsättet att det finns olika faktorer som inverkar på utvecklingen av omhändertagna barns liv. Kalland menar att effekterna av dessa faktorer kan vara av både en stödjande och en riskskapande karaktär, vilket också bekräftas av informanterna uttalanden rörande detta. När Åsa menar att det är jättesvårt för barnet om de biologiska föräldrarna; ”motverkar och är där hela tiden och bara pratar till barnet illa om familjehemmet”, kan det utifrån Kallands resonemang i hög grad beskrivas som en risk för barnets utveckling.

Gunvor Andersson (1995) lyfter i sin forskning fram det relationsorienterade synsättet som framhåller att det är barnets identitetsutveckling snarare än dess behov som bör ligga i fokus. Enligt detta synsätt, förlorar barnet en del av sig själv om det förlorar kontakten med sina biologiska föräldrar. Denna tanke bekräftas bland annat av Mona som anser att; ”det handlar ju om identiteten, att bli en hel människa”. Vidare påpekar Mona att de barn som inte har haft tillgång till sin biologiska familj riskerar att få en ofullständig bild av sitt ursprung; ”för man har ingen verklighet att falla tillbaka på[...]” Genom sin forskning visar dock Claezon (1996), att barn som har haft tillgång till andra signifikanta vuxna, då de biologiska föräldrarna svikit, ändå kan utveckla en trygg identitet.

6.5 Att flytta hem eller stanna i familjehemmet

Under det här temat redovisas informanterna uppfattningar angående deras syn på en eventuell återförening mellan barnet och dess biologiska familj. Informanterna ger här exempel på olika faktorer som talar för att en återförening bör komma till stånd, samt vilka faktorer som de menar, talar emot en återförening. Även i detta tema kommer de analyserande reflektionerna i slutet av de båda avsnitten eftersom jag ansåg detta mer fördelaktigt, då jag upplevde att också dessa svar vävdades samman.

6.5.1 När en återförening är möjlig

När informanterna redogör för sina uppfattningar kring återföreningar mellan placerade barn och deras familjer kan man genom deras svar ana att de har blandade känslor gällande detta. När jag frågar om de planerar för en möjlig återförening redan i början av en placering kan det enligt Eva och Mona se väldigt olika ut, men de menar att tankarna ändå finns där. Båda två ger exempel på faktorer som, enligt dem, kan tala för att en återflytt kan vara möjlig. Eva menar att för vissa barn får de redan från början direktiv från socialkontoret gällande en återföreningsplan, en sådan plan kan till exempel innebära, enligt Eva att;

”vi ska jobba med föräldrarna[...]föräldraskola till exempel, vi jobbar med detta så på sikt så ska han hem, att man redan har bestämt det och sagt det till föräldrarna så att säga”.

Mona menar att tanken på en möjlig återförening finns med hela tiden och uppger att; *”det är ju det som bedöms hela tiden, alltså det här är ju svårt, speciellt om det är små barn som placerats, hur mäter man det?”*

Även om barn själva säger att de vill bo hos sin biologiska förälder, menar Mona att det kan vara svårt för henne att bedöma om det är rimligt;

”alltså, vet man vad man vill hem till, om man säger så? Så ett sätt är ju att låta barn vara hemma lite mer då om det nu fungerar bra, för att se vad det skulle innebära i vardagen[...] det är där du är på heltid som också konflikterna kommer[...]”.

Eva menar att placeringar som handlar om relationsproblem mellan tonåringar och deras föräldrar många gånger kan bli kortvariga och ger som exempel;

”att det har hänt någonting med mamma och dotter eller något sådant och så bor man kanske tillfälligt i nåt jourhem[...]och sen återvänder efter några månader eller nåt halvår hem igen, det är inte så ovanligt”.

Ulla anser att om en återförening ska vara bra för barnet så krävs det att biologiska föräldrar; *”har en konternuerlig kontakt med barnet så att man har en anknytning förhoppningsvis innan, och att man jobbar med den konternuerligt hela tiden”.*

Vidare uppger Ulla; *”jag tycker ju att det ska vara att barnet känner, nu vill jag flytta till mamma”.* Åsa uppger att det har hänt att vid ett par tillfällen att hon har trott att en placering kommer att bli långvarig, men att det i stället har blivit en återförening och menar att det är roligt om det blir bra. Åsa ger exempel på en fyraårig pojke som hade bott i ett familjehem i mer än halva sitt liv och där ingen av föräldrarna fanns i Sverige;

”jag trodde absolut att det här blir en uppväxtplacering, men mamman har kommit tillbaka till Sverige[...]hon har inget missbruksproblem eller nåt sånt, utan att hon lämnade sitt barn på grund av att hon var så rädd för sin man”.

Åsa uppger vidare att så fort pojkens mamma har fått en egen lägenhet; *”så får vi ta ett intensivare umgänge och sen ska han flytta till sin mamma”.* Åsa ger ytterligare ett exempel på ett fall som enligt henne har tagit en oväntad vändning;

”en annan som har varit amfetaminmissbrukare och varit intagen på, vårdats med LVM, alltså riktigt grav ute i sitt missbruk och som fick sina tre barn placerade för fem år sen, hon har genomgått behandling och fått hjälp med lägenhet och visat att hon under ett och ett halvt års tid klarar av att liksom leva lite ”Svenssonliv”, om man säger så[...]och där har nu hennes nioårige son flyttat hem till henne[...]

6.5.2 Hur vanligt är det med en återförening?

Trots att informanterna uppger att det sker en del återföreningar så menar de ändå att de upplever att det är vanligare att barn stannar kvar i familjehemmet, åtminstone om de har bott där i några år. Klara, Åsa, Mona och Eva anser alla fyra att det är ovanligt att barn flyttar tillbaka till sin biologiska familj. Klara och Mona har liknande uppfattningar angående varför de menar att det är ovanligt med en hemflytt vid långa placeringar. Klara uppger;

”om man har bott i tre år så tycker jag att det är ovanligt, i så fall kanske man gör det de första åren. Och det är ju så också att om man placerar väldigt små barn så är det ju väldigt grava skäl[...].”

Mona menar att;

”om det har varit en placering en längre tid, de barnen brukar inte komma hem igen[...]. Det har ju gjorts väldigt mycket innan placeringen, man försöker ju ändå hjälpa familjen och därför är det ju stora brister eller barn som far väldigt illa som placeras egentligen”.

Enligt Eva är det mycket ovanligt med en återförening;

”jag har jobbat här länge och har bara varit med om det några gånger, en på hundra kanske. Inte heller Åsa anser att det är vanligt att barn flyttar hem efter en långvarig placering men lyfter samtidigt fram en annan aspekt genom att beskriva att;

”ibland händer det ju att barn är placerade och så får de flytta hem till föräldrarna och sen går det inte så bra och så blir de placerade igen och i bästa fall i samma familjehem som de var innan. Men om vi har gjort nya placeringar i den familjen så kanske det inte finns utrymme för den där lille Kalle som gick hem till mamma”.

Även Klara har erfarenheter av att barn; *”har åkt hem en vända och varit hemma nåt år och sen kommer det tillbaka”.* Ulla tycker att det känns svårt om en återförening sker efter för många år; *”en sak är ju om det är ett år eller två år eller tre år, men om det börjar bli sju, åtta, alltså jag känner att det är plågeri”.* Ulla lyfter även fram en annan aspekt som hon anser är problematisk, där hon menar att det ibland är ekonomiska skäl hos socialtjänsten som ligger till grund för vissa återföreningar.

Ulla menar att barn vid vissa tillfällen skickas hem trots att det inte är säkert att det är det bästa för barnet; *”alltså, det går an att prata om barnperspektivet och barnkonventionen och gud vet allt, men kostar det nåt, då är vi inte intresserade av det[...].”* Detta är något som Ulla anser vara upprörande och menar att man borde lyssna mer till vad barnet själv vill och uppger att barn i vissa fall vill stanna hos familjehemmet;

”ok, det kan inte vara så att barn ska bestämma hit och dit men barnet säger ändå det här[...]. det bästa är väl goda relationer tänker jag och det är ju svårt i de fall där de biologiska föräldrarna inte kan se barnets bästa, de har bara sina egna intressen och det är att vinna den här striden[...].”

6.5.3 Analyserande reflektioner

Av informanternas utsagor framträder en rätt så dystert bild av en möjlig återförening mellan placerade barn och deras biologiska familjer. I artikel 8 i Europakonventionen kan man läsa att det slutgiltiga målet alltid skall vara en återförening mellan barnet och dess ursprungsfamilj (Mattson 2006). Och även om både Eva och Mona menar att tankarna kring en återförening ändå finns hos dem så visar större delen av resultatet att detta oftast inte är fallet. På en mikronivå ligger fokus, enligt den ekologiska modellen, på samspelet mellan barnet och dess familj och där tyngdpunkten skall utgöras av kvalitén, både på omsorgen och på anknytningen till vårdnadshavarna (Kalland 2002). Jag menar att Kallands resonemang här kan kopplas till informanternas uppfattningar gällande vilka kriterier de anser uppfyller kraven på en möjlig återförening. Trots att det finns exempel på lyckade återföreningar, så är fyra av informanterna överens om att en återförening efter några år i ett familjehem ändå är högst ovanligt. Klara menar att; *"om man har bott i tre år så tycker jag att det är ovanligt, i så fall kanske man gör det de första åren"*. Även Eva uppger att under alla hennes år som familjehemssekreterare så har hon bara varit med om det några gånger, *"en på hundra kanske"*. Dessa uttalanden styrks också av SOU-rapporten (2007:77) enligt vilket det finns indikationer på att de barn som placeras innan tre års ålder och som blir kvar i ett familjehem i mer än två, tre år, många gånger inte återvänder till sin ursprungsfamilj.

Som förklaring till varför så få barn flyttar hem igen menar både Klara och Mona att det ofta finns grava skäl till varför dessa barn placerats i familjehem från början och Mona menar dessutom att det gjorts väldigt mycket för att hjälpa familjerna redan innan placeringen. Både Eva och Klara lyfter fram andra aspekter angående återföreningar och där Klara uppger att vissa barn; *"har åkt hem en vända och varit hemma nåt år och sen kommer det tillbaka."* Dessa två informanternas utsagor kan styrkas av resonemang som enligt (SOU 2007:77) tyder på att om en återförening ska kunna genomföras på ett tillfredsställande vis, krävs det att ursprungsfamiljen får det stöd som behövs. Annars finns risken att hemflytten innebär en sådan påfrestning, både för barnet och för dess familj, vilket då kan medföra att barnet återigen blir tvungen att placeras utanför det egna hemmet (Ibid).

Payne (2005) menar att den ekologiska förklaringsmodellen många gånger överdriver betydelsen av systemets enskilda delar och anser att istället för att alltid försöka bevara balansen mellan dessa delar, så kan det ibland behövas en förändring av systemet. Detta kan jämföras med exempelvis Ullas uttalande om att en återflytt inte alltid är i barnets, utan i de biologiska föräldrarnas intresse. Utifrån Paynes resonemang kan detta tolkas som att det i vissa fall kan vara bättre för barnet, om det själv vill, att få stanna kvar i familjehemmet. Ulla anser att man borde ta större hänsyn till barnets egen vilja när det gäller var det vill bo, vilket i vissa fall, enligt henne, är i familjehemmet. Ulla menar att; *"det bästa är väl goda relationer?"*. Jag menar att Ullas uttalande kan kopplas samman med det behovsorienterade synsättet som ser till barnen rätt i motsats till föräldrars rätt. Vilket enligt Andersson (1995 s 30), innebär att;

"rollen som psykologisk förälder kan innehas av antingen den biologiska föräldern eller en adoptivförälder eller någon annan vuxen som verkligen bryr sig om barnet - men aldrig av en frånvarande, passiv vuxen, oavsett hans biologiska eller juridiska relationer till barnet".

7. Sammanfattning och slutdiskussion

Jag avser att i det här kapitlet lyfta fram några av undersökningens viktigaste resultat, för att visa vad som möjligen kan kopplas till liknande resultat av tidigare forskning och litteratur.

Uppsatsens syfte har varit att undersöka några utvalda familjehemssekreterares föreställningar angående familjehemsuppdraget. Jag har utgått ifrån följande frågeställningar; *Hur definierar familjehemssekreterarna ett "bra" familjehem? Vilka förväntningar har familjehemssekreterarna på familjehemmet och deras uppdrag? Hur ser familjehemssekreterarna på betydelsen av kontakten med den biologiska familjen under placeringstiden och hur resonerar de kring en eventuell återförening?*

För att kunna uppnå syftet med undersökningen har jag intervjuat fem familjehemssekreterare för att få ta del av deras utsagor gällande detta. Resultaten presenteras under fyra olika teman och har sin utgångspunkt ifrån uppsatsens frågeställningar. Varje tema är sedan indelat i olika avsnitt i ett försök att göra det tydligt för läsaren. För att försöka skapa klarhet av mina informanternas uttalanden har jag sedan analyserat resultaten med hjälp av två teoretiska perspektiv- det socialkonstruktivistiska och det systemteoretiska perspektivet. När det gäller det socialkonstruktivistiska perspektivet har jag använd det främst för att analysera informanternas föreställningar och förväntningar av det "goda" familjehemmet. Det systemteoretiska perspektivet har jag använt för att kunna tolka informanternas syn på den biologiska familjens betydelse för barnet och samt kring deras diskussioner gällande en eventuell återförening.

Vidare har jag i analysen, använt mig av tidigare forskning och annan litteratur som berör familjehemsvård, samt i någon utsträckning även av aktuell lagtext. I analysarbetet har jag genom ett abduktivt tillvägagångssätt, använt mig av den data som jag har ansett passande för respektive tema, med förhoppningen att på detta vis skapa klarhet i de olika delarna av familjehemsuppdraget. När det handlar om att beskriva ett "bra" familjehem uppger informanterna till exempel faktorer som engagemang, tid och tillgänglighet som lämpliga egenskaper. De menar att det är viktigt att ha en trygg och stabil livssituation för att orka, vilket bekräftas bland annat av Linberg (2003) som även menar att det annars kan vara svårt att hållbara de känslor som kan uppstå i uppdraget. När det gäller informanternas konstruktioner av det "goda" familjehemmet, framträder bilden av att den heterosexuella livsformen är det mest optimala. Även om informanterna inte helt utesluter andra familjehemkonstellationer, menar de att detta inte accepteras av de placerade barnens biologiska föräldrar. Hans Knutagård (2008) menar att denna föreställning av vad som anses vara en "god" eller "normal" familj riskerar att utestänga andra former av familjekonstellationer och framställer därmed även andra livsstilar som avviker mot samhällets gängse normer.

Det som kan utläsas av tidigare forskning och i litteraturen om familjehemsvård är främst att familjehemsuppdraget är ett svårt och krävande uppdrag. Enligt Höjer (2001) utgör fosterfamiljen ett särskilt sorts föräldraskap, då det dels är reglerat i ett avlönat avtal och där även den juridiska bestämmanderätten över barnet saknas. Höjer menar att fosterföräldrar är kompletterande föräldrar i det avseendet att de måste dela föräldraskapet med de biologiska föräldrarna. Detta resonemang bekräftas också av samtliga informanter som ger exempel på svårigheter som detta kan föra med sig. De beskriver att familjehemmen många gånger kan uppleva att de har mer skyldigheter än rättigheter. Höjer lyfter fram olika krav som ställs på familjehemsuppdraget, där det utöver vård och omsorg bland annat innebär många kontakter med myndigheter och de placerade barnens biologiska familjer. Detta är något som också informanterna redogör för och som de menar kan vara problematisk och ger exempel på hur samarbetet kan påverka placeringen på olika sätt. Kalland (2002) lyfter fram forskning som visar att omhändertagna barn ofta har störda anknytningsmönster, vilket kan visa sig genom olika beteendestörningar. Denna diskussion är inte så framträdande av resultatet i min undersökning, vilket beror på att jag inte ställde frågor rörande detta.

Informanterna beskriver ändå i viss mån att dessa barn ofta är mer vårdkrävande än andra och de uppger även att det därför kan vara bra att vara två för att klara av ett sådant uppdrag. Samtliga av informanterna var överens om att kontakten med den biologiska familjen har stor betydelse och de menade att den till och med kan vara avgörande för hur placeringen faller ut. De lyfte bland annat fram aspekter, som ett bra samarbete och en ömsesidig respekt mellan familjehemmet och de biologiska föräldrarna, som viktiga. Även Höjer (2001) visar genom sin forskning att fosterföräldrarnas attityd gentemot de biologiska föräldrarna är avgörande för om placeringen ska lyckas eller inte. Några av informanterna menade att för att barnet skulle få ro i familjehemmet var det viktigt att den biologiska föräldern gav sitt godkännande. En annan aspekt som lyftes fram hos någon av informanterna handlade om att barn som inte har haft tillgång till sin biologiska familj riskerade att få en ofullständig bild av sitt ursprung. Vilket enligt denna informant kunde leda till en negativ påverkan, både av barnets självbild och av dess framtida identitetsutveckling. Trots det visar Claezon (1996), genom sin forskning, att barn som har haft tillgång till andra signifikanta vuxna, då de biologiska föräldrarna svikit, ändå kan utveckla en trygg identitet.

När det gäller informanternas utsagor kring deras erfarenheter av återföreningar mellan placerade barn och deras biologiska familjer så visade resultaten att detta var väldigt ovanligt. Informanterna uppgav att om barn placeras under väldigt unga år ligger det ofta grava skäl bakom anledningen till placeringen. Informanterna menade att om ett barn bott länge i ett familjehem så är det vanligare att det stannar där, de uppgav dock att det finns undantagsfall. Vilket ofta hade att göra med korvariga relationsproblem mellan exempelvis tonåringar och deras föräldrar, då var det enligt några av informanterna ganska vanligt med en hemflytt efter ett tag. Andra exempel på återföreningar var då de biologiska föräldrarna hade ändrat sin livssituation, vilket då gjorde det möjligt med en återförening. Dessa utsagor bekräftades bland annat av SOU-rapporten (2007:77) enligt vilken det finns argument som visar att de barn som placeras innan tre års ålder och som blir kvar i ett familjehem i mer än två, tre år, många gånger inte återförenas med sin ursprungsfamilj. Jag menar att familjehemssekreterarnas föreställningar kring familjehemsuppdraget i många avseenden liknar resultat av vad tidigare forskning och annan litteratur har kommit fram till angående synen på familjehemsvård. Det finns beröringspunkter, såväl som skillnader av informanterna utsagor kring hur man kan se på exempelvis, den ”goda” familjen, den biologiska familjens betydelse och så vidare.

Som det socialkonstruktivistiska perspektivet framhåller, genom Johansson (2006), så skapar vi människor gemensamma antaganden om ”verkligheten” och som sedan internaliseras hos oss och görs till ”självklara” och ”naturliga”. Men, då det är vår subjektiva världsbild som avgör hur vi sedan konstruerar våra bilder, kan naturligtvis inte denna undersökning ge en ”sann” bild av familjehemsuppdraget, utan endast visa på olika sätt att förstå det. Som jag nämnde i inledningen är familjehemuppdraget mycket komplicerat då det är många aspekter som ska beaktas och också samverka med varandra. Det är många parter inblandade när ett barn ska placeras och som alla vill att det ska bli så bra som möjligt. Under arbetet med undersökning har jag fått en unik insyn i familjehemssekreterarnas uppfattningar gällande familjehemuppdraget och jag har fått ta del av deras erfarenheter och kunskap gällande de placerade barnens situation. Att skriva denna uppsats har varit både spännande och tidvis även ganska svårt, särskilt då jag har varit ensam i min roll som forskare. Det finns både förtjänster och brister med denna uppsats. Jag har berört flera delar av familjehemsuppdraget, vilket kan ha gjort materialet lite ”spretigt” och fått konsekvensen att materialet kan uppfattas lite ”tunt” på vissa ställen. Hade jag i stället fokuserat på någon del av uppdraget lite mer ingående hade detta kanske givit mer tyngd åt undersökningen. Men min förhoppning är dock att uppsatsen i den form den är framställd, ändå ska ge en bred och intressant inblick av familjehemsuppdraget.

Som snart utexaminerad socialarbetare är jag tacksam för att ha fått fördjupa mig i ett så viktigt ämne som jag anser detta vara. Uppsatsen har naturligtvis väckt många andra frågor. Det hade till exempel varit mycket intressant att få ta del av ytterligare forskning av familjehemsvården, särskilt utifrån de placerade barnens eget perspektiv.

LITTERATURFÖRTECKNING:

Andersson, Gunvor (1995) *Barn i samhällsvård*. Lund. Studentlitteratur.

Berg Wikander, Birgitta (2008) `Exempel på forskning ur ett multidimensionellt perspektiv` i Larsson, Sam et al [red] (2008) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Malmö, Studentlitteratur.

Bäck – Wiklund (2005) `Familj och modernitet` i Bäck - Wiklund, Margareta et al [red] (2005) i *Nätverksfamiljen*. Stockholm. Natur och kultur.

Claezon, Ingrid (1996) *Mot alla odds- barn till narkotikamissbrukare berättar om sin uppväxt*. Stockholm. Bokförlaget Mareld.

Elofsson, Stig (2008) `Kvantitativ metod` i Larsson, Sam et al [red] (2008) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Malmö, Studentlitteratur.

Hagbard, Sigbritt (1993) `Familjehemsvårdens historia och nutid` i *Om familjehemsvård- Möte mellan forskare och praktiker*. Stockholm, Allmänna barnhuset

Höjer Ingrid (2005) `Fosterfamiljen` i Bäck - Wiklund, Margareta et al [red] (2005) i *Nätverksfamiljen*. Stockholm. Natur och kultur.

Höjer Ingrid (2001) *Fosterfamiljens inre liv*. Kompendiet. Göteborgs universitet. Institutionen för socialt arbete.

Johansson Helena (2006) *Brist på manliga förebilder - Dekonstruktion av en föreställning och dess praktik*. Göteborgs universitet. Institutionen för socialt arbete.

Kalland, Mirjam (2002) `Faktorer i omhändertagna barns utveckling - en systemisk modell` i *Tidskrift för socialarbetare i Norden- NORDISK SOSIALT ARBEID - NORDIC JOURNAL OF SOCIAL WORK* Nr. 1, 2002,22 Årg.

Knutagård, Hans (2008) `Sexuell normalitet` i Svensson, Kerstin [red] (2008) *Normer och normalitet i socialt arbete*. Malmö, Studentlitteratur.

Larsson, Sam (2008) `Kvalitativ metod- en introduktion` i Larsson, Sam et al [red] (2008) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Malmö, Studentlitteratur.

Lindberg, Börje (2003) *Stöd och handledning i familjehemsvård- erfarenheter och goda råd*. Stockholm. Förlagshuset Gothia AB.

Lundström, Tommy(1996) `Den sociala barnvården` i Andersson et al [red] (1996) *Barnet i den sociala barnvården*. Stockholm, Liber AB

Mattsson, Tina (2006) *Barnet som subjekt och aktör – En rättslig studie om barn i familjehem*. Uppsala, Iustus Förlag AB

Payne, Malcolm (2005) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm. Natur och kultur.

Regnér, Margareta (2006) *Familjebilder - Om klientfamiljer, kontaktfamiljer och idealfamiljer*. Göteborgs universitet. Institutionen för socialt arbete.

Strander, Kerstin (2008) `Goda pedagogiska miljöer - fristad och utmaning` i Strander, Kerstin [red] (2008). *Barn i utsatta livssituationer*. Malmö. Gleerups Utbildning AB.

Svensson, Kerstin (2008) `Normer, normalitet och normalisering` i Svensson, Kerstin [red] (2008) *Normer och normalitet i socialt arbete*. Malmö, Studentlitteratur.

Thurén, Torsten (1991) *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm. Runa Förlag AB

Öquist, Oscar (2003) *Systemteori i praktiken – systemteorins tillämpning inom utbildning, vård, socialt arbete*. Stockholm, Förlagshuset Gothia.

SOU 2000:77 (2000) *Omhändertagen- Samhällets ansvar för utsatta barn och unga*.

Betänkande av LVU-utredningen SOU 2000:77. Stockholm. Fritzes Offentliga Publikationer. Sveriges lagar (2006) Stockholm. Thomson Fakta AB

Socialstyrelsen 2008:9 SoS. Statistik socialtjänst.

www.Socialstyrelsen.se/Publicerat/2008/10098/2008-44-9.htm

Svensk författningssamling

www.notisum.se/rnp/sls/sfs/20071312.PDF

BILAGA 1

Intervjufrågor

Inledande frågor:

Vad har du för utbildning?

Hur länge har du varit yrkesverksam efter avslutad utbildning?

Hur länge har du arbetat som familjehemssekreterare?

Har du haft andra anställningar inom socialt arbete? Vilka?

1. Vilka skulle du säga är de absolut viktigaste kriterierna vid rekryteringen av ett nytt familjehem?
 - Familjens värdegrund, förmåga till empati. Andra aspekter? Exempel?
2. Hur skulle du beskriva ett ”bra” eller lämpligt familjehem?
3. Hur skulle du beskriva ett ”dåligt” eller olämpligt familjehem?
4. Har det någon betydelse hur familjen ser ut?
 - Gifta, ensamstående, sexualitet, ålder, deras nätverk. Andra aspekter?
5. Kan du beskriva familjehemsuppdraget?
 - Vad ingår i uppdraget?
6. Vilka andra förväntningar har du på familjehemmets uppdrag?
 - Räcker det med omvårdnad och omsorg eller krävs det att de knyter an till barnet?
7. Hur resonerar du kring val av eller matchning av familj?
 - Hänsyn till Kulturella, socioekonomiska aspekter? Exempel?
8. Finns det några skillnader i uppdraget om beslutet till placeringen sker med stöd av LVU eller med Sol? Exempel?
9. Vilka av de skäl som familjerna uppger att de har för att vilja ta emot placerade barn, skulle du beskriva som giltiga?
10. Kan du ge exempel på någon ”konstig” eller ogiltig anledning?
11. Vilka andra orsaker kan det finnas till att inte anlita en familj som ansöker om att få bli familjehem? Kan du ge exempel?

12. Vilka stödinsatser kan du erbjuda familjehemmen? Hur ofta?
 - Handledning, utbildning osv
13. Hur ofta träffar du barnet och familjen för att följa upp placeringen?
14. Vilka faktorer upplever du har betydelse för om placeringen fungerar bra?
 - Tidigare erfarenhet, ålder på föräldrar och barn, syskon i familjehemmet.
15. Vilka svårigheter kan uppstå i uppdraget? Kan du ge exempel på orsaker till att placeringen inte fungerar?
16. Hur vanligt är det att ett familjehem avsäger sig sitt uppdrag?
 - Vad kan det bero på? Kan du ge exempel?
17. Hur ser du på den biologiska familjens och/eller nätverkets betydelse för placeringen? Både positiva och negativa aspekter? Exempel?
18. Hur tänker du kring en eventuell återförening under placeringstiden? Finns den tanken med under hela vårdtiden?
19. Vad krävs av barnets ursprungsfamilj för att det ska kunna ske?
20. Hur vanligt skulle du säga att det är med en återförening efter en långvarig placering?
21. Hur vanligt skulle du säga att det är att barn stannar kvar i sitt familjehem?
22. Hur ser du på din roll/funktion i förhållande till familjehemmet, det placerade barnet och dess biologiska familj/nätverk? Vilka svårigheter kan uppstå?
23. Har du några övriga funderingar du vill dela med dig av?